

Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split

Gracin, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:761828>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij

KARLA GRACIN

**Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije
Split**

**Sustainable management of the tourist resource base of the
destination Split**

DIPLOMSKI RAD

OPATIJA, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu

Studijski smjer: Menadžment održivog razvoja

**Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije
Split**

**Sustainable management of the tourist resource base of the
destination Split**

DIPLOMSKI RAD

Kolegij: **Održivo upravljanje turističkim
resursima**

Student: **Karla Gracin**

Mentor: **dr. sc. Zrinka Zadel, redovita
profesorica**

Matični broj: **3743/17**

Opatija, srpanj 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I

O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Karla Gracin

ds3743/17

Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima Creative Commons licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji,

Karla Gracin

SAŽETAK:

Split je turistička destinacija koja se iz godine u godinu razvija u što privlačniju turističku destinaciju vodeći računa o održivom razvoju i upravljanju turističko-resursnom osnovnom prateći trendove koji se konstantno mijenjaju. Kroz rad je prvotno proveden teorijski dio koji se odnosi na određenja održivog razvoja s njegovim najvažnijim obilježjima. Nakon toga, obrađena je sama turistička destinacija tj. grad Split koji je i glavni dio ovog diplomskog rada. Posljednji dio ovog diplomskog rada odnosi se na provedenu analizu i empirijsko istraživanje koje se obradilo anketnim upitnikom u kojem je sudjelovalo stanovništvo Republike Hrvatske. Zaključno s tim potvrdile su se tj. podvrgnule istraživačke hipoteze koje su definirane na samom početku ovog diplomskog rada odnosno u uvodu. Ono što je na samom kraju utvrđeno je da se prva postavljena hipoteza potvrđena to jest da je održivo upravljanje turističkim resursima, na što se misli redovno održavanje i unaprjeđivanje, utječe, odnosno, povećava kvalitetu destinacijskog proizvoda i utječe samim time na povećanje finalnih prihoda od turizma u gradu Splitu. Druga hipoteza se odnosi na kulturno-povijesnu baštinu za koju se smatra da utječe na veliki dio ponude i razlog posjete turističkom gradu Splitu, te se ona također potvrđuje. Posljednja hipoteza gdje su turistički resursi glavna motivacija dolaska turista u Split se podvrguje s obzirom da je veći postotak ispitanika potvrdio da ne bi odabrao Split kao lokaciju za ljetovanje upravo zbog nedostatka turističke ponude, prenapučenosti, nečistoću i slično.

Ključne riječi: održivi razvoj; turizam; održivi razvoj turizma; turistički resursi

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
1.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA	1
1.2. CILJEVI I SVRHA ISTRAŽIVANJA	1
2. TEORETSKA ODREĐENJA ODRŽIVOG RAZVOJA	2
2.1. Karakteristike i načela održivog razvoja	4
2.2. Određenje menadžmenta održivog razvoja	7
2.3. Definiranje resursne i atrakcijske osnove	10
3. PREDUVJETI RAZVOJA TURIZMA GRADA SPLITA	13
3.1. Prirodni i kulturni resursi grada Splita	15
3.2. Karakteristike destinacijskog proizvoda grada Splita	20
4. GRAD SPLIT KAO TURISTIČKA DESTINACIJA	22
4.1. Analiza turističke ponude i potražnje	23
4.2. SWOT analiza	29
5. TURISTIČKO-RESURSNA OSNOVA GRADA SPLITA	31
5.1. Turistički resursi Splita kao temeljni elementi razvoja održivog turizma	32
5.2. Mogući razvoj turizma specijalnih interesa	34
5.3. Potencijali i izazovi valorizacije turističke osnove Splita	36
6. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA	39
ZAKLJUČAK	48
LITERATURA	50

1. UVOD

1.1. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Turizam u Splitu je do prije nekoliko godina bio uglavnom tranzitni grad za turiste koji ljetuju na obali. Turisti bi zrakoplovima dolazili u splitsku zračnu luku ili bi vlastitim vozilima i autobusima stigli autocestom, a onda bi se preko Splita dalje zaputili na otoke, ili pak Dubrovnik, Zadar i druga mjesta. Ipak stvari su se u međuvremenu promijenile. U Splitu je iz godine u godinu sve više turista te je ovaj grad od tranzitne destinacije definitivno postao turistička atrakcija s 2,8 milijuna turističkih noćenja godišnje.

Dioklecijanova palača i cijela povijesna jezgra Splita na popisu su svjetske baštine UNESCO-a još od 1979., i to ne samo zbog izvanredne očuvanosti same Palače, nego bar jednako zbog toga što Palača i njezin grad i dalje žive punim životom. Split je mnogo više od veličanstvene arhitektonske kulise. Grad je to u kojem je moguće uživati u vrhunskoj gastronomiji i vinima, naći brojna kulturna događanja, poput filmskih i kazališnih festivala, izložbi, vrhunskih muzeja i koncerata. Također grad koji nudi zabavu od brojnih klubova i barova preko uličnih događanja do festivala poput Ultra Europe koje svake godine posjeti i do 100 tisuća mladih iz stotinjak zemalja svijeta. Split također ima sportsku tradiciju kao malo koji drugi grad njegove veličine.

Turistički bum koji je Split doživio ima svakako i negativnih strana. Prije svega turističko opterećenje je prejako za postojeću infrastrukturu. Ljeti često vladaju nesnosne gužve. Sve u svemu ako Split uspije riješiti problem manjkave infrastrukture te poboljšati prometnu protočnost u frekventnim dijelovima grada, nema razloga da broj turista ne nastavi rasti.

1.2. CILJEVI I SVRHA ISTRAŽIVANJA

Nakon uvoda, u prvom dijelu diplomskog rada provedena su teoretska određenja održivog razvoja, same karakteristike i načela održivog razvoja. Temeljna načela su okolišna, gospodarska, socijalna i kulturna odgovornost na čemu temeljimo daljnji razvoj rada. Drugim dijelom prikazan je razvoj turizma grada Splita što je i tema samog rada. Opisuju se opće karakteristike grada Splita te prirodne i kulturne resurse. Split sam po sebi je zanimljiva destinacija s mnogobrojnim atrakcijama. Obradila sam i istraživanje na temelju anketnog upitnika koji je bio glavni instrument istraživanja ovog diplomskog rada. Rad se temeljio na

pretpostavkama koje su bile bitne za postavljanje istraživačkih hipoteza. Hipoteza se odnosi na tvrdnju o jednom ili više parametara populacije čije su vrijednosti nepoznate.

H1: Održivo upravljanje turističkim resursima povećava kvalitetu turističkog proizvoda u turističkoj destinaciji.

H2: Lokalno stanovništvo smatra da kulturno-povijesna baština čini veliki dio turističke ponude grada Splita i jedan je od glavnih dolazaka u njega.

H3: Lokalno stanovništvo smatra da su turistički resursi glavna motivacija dolazaka turista u grad Split.

2. TEORETSKA ODREĐENJA ODRŽIVOG RAZVOJA

Ljudi, planet Zemlja, prosperitet, mir i partnerstva, sve su to termini na koje se pomisli kada se govori o održivom razvoju, premda je za njegovo postizanje potrebno uskladiti i ostale elemente: gospodarski rast, socijalnu uključenost i zaštitu okoliša. Ti aspekti su međusobno povezani i ključni za dobrobit cijele društvene zajednice. Održivi razvoj se može okarakterizirati kako sustavna strategija gospodarskog rasta koja je usmjerena na osiguranje kvalitetnog okoliša za buduće generacije, te na očuvanje prirodnih resursa i razvoja alternativnih izvora energije, s naglaskom na smanjenje zagađenja okoliša.

Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije (World Health Organization), održivi razvoj je „širok pojam za opisivanje politika, projekata i ulaganja koji danas donose koristi bez žrtvovanja okoliša, društva i osobnog zdravlja u budućnosti“.¹ Te se politike često opisuju kao zelene jer su usmjerene na ograničavanje utjecaja razvoja na okoliš. Međutim, dobrobiti održivog razvoja također se osjećaju u širokom presjeku ljudskog zdravlja, uključujući smanjenje onečišćenja i bolesti povezanih s okolišem, poboljšane zdravstvene ishode i smanjeni stres.² Mnoge strategije održivog razvoja mogu ponuditi značajne prednosti za zdravlje, klimu i okoliš, a koristi se mogu vidjeti gotovo odmah. Onečišćujuće emisije uključuju snažne kratkotrajne klimatske zagađivače koji su vrlo štetni za zdravlje, ali imaju

¹ WHO, www.who.int/health-topics/sustainable-development#tab=tab_1 (preuzeto: 12.5.2023.)

² Ibidem

samo kratak životni vijek u atmosferi.³ Prirodni resursi osnovni su uvjet razvoja te bi se održivi razvoj trebao bazirati na očuvanje i razumno korištenje tih resursa.

Iako postoji mnogo definicija, najčešće korištena definicija održivog razvoja je ona koju je predložila Komisija Brundtland. Ovaj koncept očuvanja resursa za buduće generacije jedna je od glavnih značajki koje razlikuju politiku održivog razvoja od tradicionalne politike zaštite okoliša, koja također nastoji internalizirati vanjske učinke degradacije okoliša.⁴ Opći cilj održivog razvoja je dugoročna stabilnost gospodarstva i okoliša, to je jedino moguće ostvariti integracijom i uvažavanjem ekonomskih, okolišnih i društvenih pitanja tijekom procesa donošenja odluka.⁵ Sadržano unutar zajedničke definicije održivog razvoja, međugeneracijska jednakost prepoznaje dugoročnu ljestvicu održivosti kako bi se odgovorilo na potrebe budućih generacija.⁶ Navedene činjenice bazirane su na povijesnom razvoju održivog razvoja 50-ih godina 20. stoljeća, kada je svijet postao svjestan štete koju je okolišu nanio Drugi svjetski rat. 1987. godine Svjetsko povjerenstvo za okoliš i razvoj, pod predsjedanjem dr. Gro Harlem Brundtland, predstavilo je izvješće „Naša zajednička budućnost” (Brundtlandovo izvješće) u kojem je predstavljeno definiranje održivog razvoja.

Pojam održivog razvoja, koji obuhvaća ekonomsku uspješnost i društvenu odgovornost uz istodobnu zaštitu prirodnih i ljudskih resursa, proširen je zapravo i u međunarodnim okvirima tek nešto više od 20 godina. Svijest o potrebi stvaranja kulta održivog razvoja proširila se tek nakon Svjetske konferencije u Rio de Janeiru 1992. godine.⁷ Održivi razvoj podrazumijeva izvrsnost, dakle, visokokvalitetne rezultate na području poslovanja, naglašenu društvenu odgovornost i stvarnu brigu za očuvanje okoliša. Nije dovoljna samo ideja o održivom razvoju, već da bi se ona transparentno ostvarila, mora biti pretočena u konkretnu praksu.⁸ Cilj je težiti rješavanju socijalnim i ekološkim pitanjima te negativnim učincima za okoliš i sve ljude.

Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe te se može definirati na mnogo načina. Održivost je temelj za današnji vodeći globalni okvir za međunarodnu suradnju –

³ Ibidem

⁴ Emas, R. Emas, R.: *The concept of sustainable development: definition and defining principles*, Brief for GSDR, 2015., str. 2.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Gavranović, A.: *Mediji, turizam, javnost : uvijek nedovršena, nanovo ispričana priča*, 2. izd., Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, 2015., str. 47.

⁸ Ibid., str. 48.

Agendu za održivi razvoj do 2030. i njezine ciljeve održivog razvoja (SDG). U lipnju 2022. čelnici zaštite okoliša iz cijelog svijeta sastali su se kako bi procijenili današnja kretanja zajednice, s ciljem poticanja djelovanja UN-a za postizanje ciljeva održivog razvoja.⁹ Održivi razvoj postao je s vremenom politički manifest, prema kojem građani, civilne organizacije, poduzeća i vlade vode glavnu ulogu promicanja akcija usmjerenih prema održivosti kao zajedničkom cilju.

2.1. Karakteristike i načela održivog razvoja

Sam pojam održivosti se naširoko koristi za označavanje smjernica, procesa, inicijativa i akcija usmjerenih na očuvanje prirodnih resursa i okoliša. Međutim, uz održivi razvoj vežu se brojna njegova obilježja, izazovi i rizici jer se odnosi na četiri različita područja: ljudsko, društveno, gospodarsko i ekološko, koji su poznati kao četiri stupa održivosti, što znači da održivi razvoj je popraćen raznim specifičnostima. Činjenica da održivi razvoj poboljšava kvalitetu ljudskog života, minimizira iscrpljivanje prirodnih resursa te uči cijelu društvenu zajednicu poštovati i brinuti se za sve oblike života, su samo neke od glavnih karakteristikama održivog razvoja.

Koncept održivog razvoja inicijalno je razvijen iz obrazovanja o okolišu koje ima za cilj razviti znanje, vještine, vrijednosti, stavove i ponašanje kod ljudi kako bi brinuli o ekosustavu. Iako njime dominira zabrinutost za okoliš, održivi razvoj ima širi koncept koji je usredotočen na društveni i ekonomski razvoj.¹⁰ Ključne karakteristike održivog razvoja se uglavnom usredotočuju na globalizaciju, trgovinu i razvoj, smanjenje siromaštva, održivu potrošnju i proizvodnju, društvenu i spolnu jednakost, perspektivu i razumijevanje različitih kultura kako bi na praktičan način doprinijeli cjelokupnoj društvenoj zajednici.¹¹ Primarna obilježja održivog razvoja koja su često u harmoniji jedno s drugim su osiguranje gospodarskog razvoja, socijalne jednakosti i pravde te zaštite okoliša.

Veliki broj definicija i tumačenja održivog razvoja natjerao je neke znanstvenike da izbjegavaju korištenje tog pojma jer je previše nejasan, pa čak i da ga u potpunosti odbace. Koncept održivog razvoja karakterizira sve već koristi kao oznaka za načine postojanja koji

⁹ International Institute for Sustainable Development, www.iisd.org/mission-and-goals/sustainable-development (preuzeto: 12.5.2023.)

¹⁰ Woo, Y. L., Mokhtar, M., Komoo, I. i Azman, N.: *Education for sustainable development: A review of characteristics of sustainability curriculum*, OIDA International Journal of Sustainable Development, Vol. 3., No. 8., 2012., str. 34.

¹¹ Ibid., str. 35.

nisu ni održivi ni razvojni.¹² Unatoč svim problemima u slaganju njegove definicije, održivi razvoj kao ideal jednako je uporan politički koncept kao i demokracija, pravda i sloboda te je sada univerzalno poželjan, različito shvaćen, iznimno ga je teško postići i neće nestati.¹³ Može se jednostavno reći da održivi razvoj ima za cilj korištenje prirodnih resursa i okoliša za poboljšanje standarda ljudi.

Naglasak održivog razvoja je na vođenju razvojne politike uz maksimalnu primjenu znanstvenih dostignuća i novih tehnologija u cilju zaštite prirode i očuvanja okoliša. Održivi razvoj je samo razvoj bez oštećenja okoliša ili iscrpljivanja resursa na kojima se i zasniva.¹⁴ Koncept održivog razvoja bazira se na tri temeljna načela koja će se pobliže prikazati u Shemi 1.

Shema 1: Temeljna načela održivog razvoja

Izvor: izrada autorice prema Herceg, N. et .al.: *Okoliš i održivi razvoj = Environment and sustainable development*, Synopsis, Zagreb, 2013., str. 259.

Navedena načela su neodvojiva, jer jačanje jednog može pozitivno ili negativno utjecati na druge. Na primjer, gospodarski rast može proizvesti financiranje potrebno za stvaranje novih

¹² Holden, E. i Linnerud, K.: *The sustainable development area: satisfying basic needs and safeguarding ecological sustainability*, Sustainable Development, Vol. 15., No. 3., str. 175.

¹³ Ibid., str. 176.

¹⁴ Herceg, N. et .al.: *Okoliš i održivi razvoj = Environment and sustainable development*, Synopsis, Zagreb, 2013., str. 259.

sredstava održivosti okoliša, ali samo kroz potrošnju resursa koji se možda neće lako zamijeniti ili mogu biti nezamjenjivi. Načela održivog razvoja također uključuju društvenu uključenost, ekološku održivost, ekonomski prosperitet, miroljubiva društva i partnerstva između svih zemalja i naroda.

Briga o čovjekovom okolišu i međunarodne inicijative na tom području intenzivnije se javljaju od Konferencije o čovjekovom okolišu Ujedinjenih naroda održane 1972. godine u Stocholmu. Od toga je najvažnije istaknuti Agendu 21 koja predstavlja plan aktivnosti na svim područjima te u svezi s održivim razvojem na Zemlji.¹⁵ Ona upozorava na potrebu promjena u osmišljavanju razvoja, promjena koje su zasnovane na novom pristupu i shvaćanju utjecaja ponašanja čovječanstva na okoliš. Najpoznatiji cilj Agende 21 je da sva živa bića imaju osnovno pravo na okoliš adekvatan za njihovo zdravlje i blagostanje.¹⁶ Glavna pažnja skrenuta je na to da se iskorijeni siromaštvo te unaprijedi gospodarski razvoj slabije razvijenih zemalja. Upravo zbog toga, ciljevi održivog razvoja odlaze nekoliko koraka unaprijed te se usmjeravaju na potrebu za razvojem koja će svima odgovarati u jednakoj mjeri.

O tematici načela održivog razvoja bavila su se mnoga istraživanja i izvješća. Tako je u izvješću *Caring for the Earth* zacrtano 9 načela održivog razvoja koji su povezani i međusobno se podupiru.¹⁷ Navedena načela će pobliže prikazati Tablica 1.

Tablica 1: Devet načela održivog razvoja prema izvješću *Caring for the Earth*

NAČELO	OBILJEŽJA
Poštovanje i skrb za životnu zajednicu	<ul style="list-style-type: none"> • Etičko načelo koje zagovara razvoj koji ne smije ugroziti opstanak drugih vrsta • Pravedna raspodjela koristi od korištenja resursa i troškova zaštite okoliša
Poboljšanje kakvoće življenja	<ul style="list-style-type: none"> • Zagovara razvoj koji će ljudima omogućiti poboljšanje kakvoće življenja i ostvarenje njihovih sposobnosti
Zaštita vitalnosti i raznolikosti Zemlje	<ul style="list-style-type: none"> • Ostvaruje se zaštitom sustava za održavanje života • Zaštita bioraznolikosti i osiguravanje korištenja obnovljivih resursa
Minimalizacija iscrpljivanja resursa	<ul style="list-style-type: none"> • Iscrpljivanje resursa mora se svesti na minimum • Recikliranje i prelazak na obnovljive oblike energije

¹⁵ Bjelica, A. et. al.: *Održivi razvoj turizma*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2005., str. 19.

¹⁶ Ibid., str. 20.

¹⁷ Ibid., str. 260.

Poštovanje granica prihvatnog kapaciteta	<ul style="list-style-type: none"> • Granice unutar kojih se mogu podnijeti nepovoljni utjecaji, a da pritom ne dolazi do opasne degradacije • Razlikuju se od regije do regije
Promjene u osobnim stavovima i postupcima	<ul style="list-style-type: none"> • Održivi razvoj je moguć samo ako ljudi promijene svoje ponašanje • Širenje informacija putem formalnog obrazovanja
Omogućavanje zajednicama da skrbe o vlastitom okolišu	<ul style="list-style-type: none"> • Ljudi moraju poduzeti mjere radi stvaranja stabilnog društva i imati ovlaštenu moć i znanje • Pravni i institucijski okviri
Stvaranje nacionalnog okvira za integraciju razvoja i zaštite	<ul style="list-style-type: none"> • Da bi društvo moglo napredovati na racionalan način mora imati bazu informacija i znanja • Dosljedna društvena politika
Stvaranje globalnog saveza	<ul style="list-style-type: none"> • Nijedna država nije samodostatna • Potreban čvrst savez za održivi razvoj među državama

Izvor: izrada autorice prema Herceg, N. et .al.: *Okoliš i održivi razvoj = Environment and sustainable development*, Synopsis, Zagreb, 2013., str. 260-261.

Predstavljena načela održivog razvoja u Tablici 1. su usmjerena na promjenu jer su vrijednosti, gospodarstva i društva drugačiji od većine današnjih potrebni ako se ljudi žele brinuti o Zemlji i izgraditi bolju kvalitetu života za sve. Također, naglašava se očuvanje, zaštita i racionalno korištenje prirodnih resursa, što je ključno ako ljudi žele postići dostojanstven život i ako se želi osigurati dobrobit sadašnjih i budućih generacija.

2.2. Određenje menadžmenta održivog razvoja

Održivi razvoj ovisi o brizi za Zemlju te ukoliko se ne očuvaju plodnost i produktivnost planeta, ljudska budućnost je ugrožena. Globalno koordinirani naponi za povećanje ljudskog blagostanja i zaustavljanje uništavanja Zemljinog kapaciteta za održavanje života postaju sve više imperativ, stoga je važno na pravilan način upravljati održivim razvojem. Menadžment održivim razvojem sastoji se od upravljanja svim aktivnostima na način da se omogući očuvanje planeta Zemlje i njezinih resursa.

U posljednjih 30 godina potrošeno je više energije nego u čitavom razdoblju prije toga. S obzirom na to da je 19. i 20. stoljeće bilo stoljeće fosilnih goriva i prljave tehnologije, treba težiti da buduće stanje u 21. stoljeću bude doba novije i čiste energetske tehnologije.¹⁸ Ekološki

¹⁸ Majdandžić, Lj.: *Obnovljivi izvori energije: energetske tehnologije koje će obilježiti 21. stoljeće: mudra i razumna uporaba energije*, Graphis, Zagreb, 2008., str. 11.

je sustav zajednica živih organizama i nežive tvari na određenom staništu u kojima izmjena materije među njima ima obilježje kružnog toka. Opseg iskorištavanja primarnih prirodnih resursa u stalnom je isve intenzivnijem porastu, osobito zbog demografske eksplozije eksponencijalnog rasta.¹⁹ Sve veća valorizacija prirodnih resursa može imati vrlo negativne ekološke posljedice, stoga je bitno održavati konstantan tehnološki održivi razvoj i zaštititi okoliš.

U današnje se vrijeme poseban značaj pridaje osiguranju ekološke održivosti, odnosno zaštiti okoliša. Ekološka održivost se osigurava poticanjem ekološke učinkovitosti svih interesnih dionika te se prije svega radi o minimalizaciji štetnog utjecaja po okoliš uz odabir pravih mjera ublažavanja negativnih eksternalija uzrokovanih ljudskim aktivnostima.²⁰ Također je bitna i prilagodba čovječanstva globalnim promjenama okoliša, prvenstveno klimatskim promjenama.

Menadžment održivog razvoja uvelike se dotiče problematike klimatskih promjena i održivosti u globalnom okruženju. Klimatske promjene koje rezultiraju porastom razine mora, promjenama morskih struja, ubrzanim topljenjem leda i sl. imaju značajan utjecaj na održivi razvoj.²¹ Takvi učinci mogu dovesti do gubitka biološke raznolikosti, mijenjati prirodni i izgrađeni okoliš te također posljedice mogu biti zdravstvene implikacije te širenje tropskih bolesti. Sukladno negativnim posljedicama klimatskih promjena, važno je njima upravljati u skladu s održivim razvojem.²² Može se zaključiti da menadžment održivog razvoja općenito omogućuje očuvanje okoliša, zaštitu bioraznolikosti, ublažavanje klimatskih promjena, iskorijenjivanje siromaštva, promicanje društvene uključenosti i poticanje dugoročnog gospodarskog rasta.

Izvješće Komisije Brundtland proširilo je održivi razvoj ne samo na brigu o okolišu, već i na društvene i ekonomske dimenzije. To se izvješće može smatrati polazištem za povećani strateški interes u upravljanju održivim razvojem.²³ Razvijeno je nekoliko dobrovoljnih standarda upravljanja okolišem koji su pokrivali područja kao što su revizija, označavanje, procjena učinka, procjena životnog ciklusa i standardi proizvoda. Ovi standardi, zajedno s

¹⁹ Ibid.

²⁰ Golja, T.: *Odabrane teme suvremenog menadžmenta u kulturi i turizmu*, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, 2017., str. 147.

²¹ Gržinić, J.: *Međunarodni turizam*, 2. izmijenjeno i dopunjeno izd., Sveučilište Jurja Dobrile : Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Pula, 2022., str. 60.

²² Ibid.

²³ Siva, V., Gremyr, I., Bergquist, B., Garvare, R., Zobel, T. i Isaksson, R.: *The support of Quality Management to sustainable development: A literature review. Journal of cleaner production*, Vol. 138, 2016., str. 148.

drugim inicijativama za korporativnu održivost, bili pod utjecajem upravljanje kvalitetom.²⁴ Razmatranja menadžmenta održivosti vjerojatnije će se uzeti u obzir u svakodnevnom poslovanju ako su integrirana u postojeće radne postupke, umjesto da zahtijevaju razvoj novih te prakse upravljanja kvalitetom trebale bi biti primjenjive u identificiranju ekoloških zahtjeva proizvoda i usluga.²⁵ Od stvaranja standarda menadžmenta održivog razvoja, diskurs u području upravljanja kvalitetom utjecao je na to kako poduzeća pristupaju održivom razvoju.

Dnevni red menadžmenta održivosti danas ne postavlja samo izazove, već također otvara značajne mogućnosti za inovacije, kao što su novi ili održiviji proizvodi i usluge, održiviji procesi, nova proširena tržišta izgrađena na iskorištavanju rastuće brige o pitanjima održivosti i novi poslovni modeli koji preoblikuju postojeće aranžmane kako bi se naglasila održivost.²⁶ Održivo društvo je ono koje može opstati tijekom generacija, ono koje je dovoljno dalekosežno, dovoljno fleksibilno i dovoljno mudro da ne potkopa ni svoje fizičke ni društvene sustave podrške. Zajednice povezane s bilo kojom fazom životnog ciklusa proizvoda poštuju se i unapređuju ekonomski, društveno, kulturno i fizički.²⁷ Kod menadžmenta održivog razvoja se ističu različiti čimbenici koji su važni za postizanje održivog poslovanja, kao što su:²⁸

- preuzimanje odgovornosti za učinke koje imaju na prirodni svijet
- nisu potrebni izvori kapitala za razvoj i rast
- uključivanje u proizvodne procese koji su ljudski, vrijedni, dostojanstveni i suštinski zadovoljavajući
- stvaranje objekta trajnosti i dugoročne korisnosti čija konačna uporaba ili raspolaganje neće biti štetna za buduće generacije

Koncept održivog razvoja mora poboljšati dugoročne proizvodne kapacitete baze resursa i poboljšati dugoročno bogatstvo i dobrobit proizašle iz alternativnih sustava korištenja resursa, s prihvatljivim utjecajima na okoliš.

Banke i tijela za financiranje igraju važnu ulogu u uspostavljanju i širenju upravljačkih postupaka za utjecaje na okoliš i društvo. Mnoga su poduzeća glavna ciljna skupina ovih postupaka jer su vlasnici i pokretači procijenjenih ulaganja. Međutim, ti postupci procjene i

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid., str. 149.

²⁶ Ahmed, A. i McQuaid, R. W.: *Entrepreneurship, management, and sustainable development*, World Review of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development, Vol. 1., No. 1., 2005., str. 19.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

evaluacije ponekad nisu dobro integrirani u menadžment održivog razvoja, stoga nemaju relevantne učinke na postupke i alate za upravljanje projektima.²⁹ Budući da je održivi razvoj nova paradigma upravljanja relevantna za projekte i programe koja zahtijeva pažljivo razmatranje ekonomskih, ekoloških i društvenih pitanja, ciljevi menadžmenta održivog razvoja obuhvaćaju široki spektar, od kratkoročnih do dugoročnih, i geografski fokus koji se dotiče lokalnog, regionalnog i globalnog značaja.³⁰ Upravljanje održivošću primjenjuje održive prakse na poduzeća, poljoprivredu, objekte i zajednice s ciljem smanjenja emisija i potrošnje energije, poticanja rasta i osiguravanja dostupnosti resursa za buduće generacije.

Održivi razvoj jednostavno znači da resurse treba prirodno koristiti na takav način da se ne iskorištavaju prekomjerno te se naglasak menadžmenta održivog razvoja stavlja na promicanje ekološki prihvatljivih i biorazgradivih proizvoda, ekološki prihvatljivoj gradnji i razvojnim praksama poput zelene arhitekture. Primarni problem je da za neke dijelove poboljšanja, korištenje tehnika i materijala koji se mogu održavati može biti skupo, što sprječava samo upravljanje i planiranje održivog razvoja, stoga se naglasak stavlja na obnavljanje korištenja resursa i neprekinuti rast ekonomskog blagostanja na dugoročnoj osnovi.

2.3. Definiranje resursne i atrakcijske osnove

Kada se govori o resursima i atrakcijskoj osnovi određene regije ili destinacije, pretežno se misli na turističku osnovu, što znači da su resursi i atrakcije povezani s turističkom djelatnošću. Turistička atrakcija i resursi su mjesta ili aktivnosti koja uključuju prirodne i kulturne resurse, povijesne građevine te prirodne ljepote koje turisti posjećuju ili doživljavaju iz užitka i interesa dok su na odmoru.

Kada je riječ o menadžmentu resursne osnove, potrebno je analizirati pojmovno određenje resursa koji se valoriziraju u turizmu. Resursi se definiraju kao opći naziv za prirodne i proizvedene stvari, te ljudsko znanje i sposobnosti kojima se čovjek može koristiti kao sredstvima za zadovoljenje potreba neposredno u potrošnji ili posredno u proizvodnji.³¹ Intenzivnim razvitkom tehnologije i urbanizacije te iskorištavanjem prostora i prirodnih resursa, suvremeno čovječanstvo sve više potiskuje i mijenja slobodne i ruralne prostore te

²⁹ Gareis, R., Huemann, M., Martinuzzi, A., Weninger, C. i Sedlacko, M.: *Project management and sustainable development principles*, Project Management Institute, 2013., str. 2.

³⁰ Ibid.

³¹ Geić, S.: *Menadžment selektivnih oblika turizma*, Sveučilište u Splitu, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split, 2011., str. 104.

doprinosi transformaciji materijalnih i sociokulturnih resursa.³² Prema navedenom je potrebno razviti disciplinu resursnog menadžmenta uz održivo raspolaganje atrakcijske osnove.

Korijen riječi „resurs“ dolazi od starofrancuskog izraza *res-sorcere* što znači „izvor“. Osnovna klasifikacija primarnih turističkih resursa, koja nije konačna, napravljena je prema određenim kriterijima od kojih su najčešći genetsko podrijetlo, kvalitativnost i višestrukost.³³ Kvalitativna klasifikacija temelji se na evaluaciji resursa, pri čemu je evaluacija postupak koji određuje razinu do koje je dano područje prilagođeno definiranom aspektu korištenja turizma. Izravni resursi koji su valorizirani u turističke svrhe smatraju se stvarnim turističkim atrakcijama, dok se oni koji postoje na određenom području, ali nisu valorizirani, smatraju potencijalnim turističkim atrakcijama.³⁴ Potencijalne i stvarne turističke atrakcije primarni su turistički resursi bilo kojeg područja. Kada je riječ o manjem broju znamenitosti ili događaja velike privlačne snage, govori se o atrakcijama, dok se atraktivnost odnosi na veće prirodne cjeline ili pojave.³⁵ Resursi i atrakcije su ujedno povezani i s turističkom motivacijom jer u turizmu postoje motivi koji mogu utjecati na turiste i povući ih prema određenoj motivaciji i naknadnoj odluci, a sve se radi o željama i preferencijama turista koji resursi ih zanimaju te kakve atrakcije žele posjetiti.

Turistička atrakcijska osnova ključni je dio cjelokupne turističke resursne osnove. U stručnoj i znanstvenoj literaturi se osim pojma turistička atrakcijska osnova koriste i pojmi turističke atrakcije i turistički resursi, a oni se mogu podijeliti na izravne i neizravne.³⁶ Riječ resurs označava potencijale na kojima se zasniva razvoj nekog prostora ili djelatnosti, premda se u kontekstu okoliša riječ resurs odnosi na prirodna bogatstva.³⁷ Prirodni turistički resursi su geomorfološka, klimatska, hidrografska, biogeografska i zaštićena prirodna baština, dok antropogeni turistički resursi uključuju kulturna dobra, etno-socijalna bogatstva, umjetnička bogatstva i ambijentalna bogatstva.

Turistički resursi i atrakcije su ključna komponenta turizma, stoga ih se često naziva turističkim atrakcijama jer privlače turiste. Atrakcije su mjesta, ljudi, događaji i stvari koje čine objekte turističkog pogleda i privlače turiste na odredišta. Bitno je pritom imati na umu

³² Ibid., str. 106.

³³ Knezevic, R.: *Contents and assessment of basic tourism resources*, Tourism and Hospitality management, Vol. 14., No. 1., 2008., str. 80.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

³⁶ Kušen, E.: *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, 2002., str. 7.

³⁷ Ibid., str. 15.

klasifikaciju resurne osnove, stoga će se u Tablici 2. prikazati detaljnije funkcionalna struktura turističkih resursa, s obzirom na kategorije koje uključuje.

Tablica 2: Klasifikacija resursne osnove

TEMELJNI TURISTIČKI RESURSI
Potencijalne i realne turističke atrakcije destinacije
OSTALI IZRAVNI TURISTIČKI RESURSI
Turističko-ugostiteljski objekti i kadrovi Prateći turistički sadržaji i turistička organiziranost Turističke destinacije i agencije Sustav turističkog informiranja Turistička educiranost lokalnog stanovništva Turistička atraktivnost konkurencije
NEIZRAVNI TURISTIČKI RESURSI
Očuvani okoliš Geoprometni položaj i prometna povezanost Komunalna infrastruktura i kvaliteta prostorne organizacije Politička stabilnost Ostali resursi

Izvor: izrada autorice prema Kušen, E.: *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, 2002., str. 17.

Budući da je baza turističke atrakcije temelj svakog turističkog razvoja, potrebno ju je prvo identificirati, zatim evidentirati, sistematizirati, vrednovati i prezentirati na razini primarne turističke destinacije.³⁸ Zbog konkurencije drugih sektora u težnji za preuzimanjem kontrole nad dijelovima nekog područja, turističke atrakcije kao temeljne turističke resurse, a dio prostora, treba zaštititi od uništavanja, degradacije i nenamjenske uporabe.³⁹ Proučavanje definicija i tipologije turističkih resursa i atrakcijske osnove otkriva da se većina istraživanja može svrstati u tri opće perspektive: vrste resursa i atrakcija ovisno o njihovim svojstvima, organizacija i motivacija resursa i atrakcija te turistička spoznaja atrakcijske osnove.

Održivost je način upotrebe nekog resursa koji osigurava trajno zadovoljenje neke potrebe očuvanjem sposobnosti regeneriranja sustava. Kulturna i prirodna baština su ograničena dobra koja zahtijevaju iznimnu suptilnost pristupa i interveniranja.⁴⁰ Kontinuirane migracije, politički i društveni diskontinuiteti uzrokovali su mnoge prekide kolektivnog pamćenja i

³⁸ Kušen, E.: *A system of tourism attractions*, *Tourism: An international interdisciplinary journal*, Vol. 58., No., 4., 2010., str. 415.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Koprek, I.: *Održivi razvoj, ekologija i poslovna etika*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2019., str. 118.

tradicija stanovništva, a suvremeni politički i društveni procesi su izmijenili mnoge prijašnje jasne postavke.⁴¹ Upravljanje resursnom osnovom u kontekstu održivosti podrazumijeva identificiranje, inventariziranje i dokumentiranje kulturnih i prirodnih dobara jer svako od njih ima vlastiti značaj i vrijednost koju je moguće procijeniti.⁴² Održivo korištenje resursa je iznimno važno u turizmu jer se uzimaju u obzir ekološki, društveni i ekonomski utjecaji u kojima se poduzimaju relevantne prilagodbe kako bi se te negativne posljedice svele na minimum.

Opće je poznato kako turizam traži i zahtjeva kvalitetan i atraktivan prostor, no koliko god prostor određene destinacije bio atraktivan, turizam ipak ostavlja sve očitije negativne posljedice na prostor i sami okoliš, stoga je bitno brinuti o prirodnim i antropogenim resursima i atrakcijskoj osnovi. Može se zaključiti da je turistička atrakcija mjesto koje privlači posjetitelje pružajući nešto zanimljivo, a što ih više određena destinacija ima, ona postaje posjećenija. Uspjeh resursne i atrakcijske osnove ovisi o njezinoj sposobnosti da zadovolji specifične potrebe turista koji ju posjećuju. Ako je ta potreba također povezana s kulturom ili načinom življenja u destinaciji, atrakcija će imati mnogo veće šanse za uspjeh.

3. PREDUVJETI RAZVOJA TURIZMA GRADA SPLITA

Split je drugi po veličini grad u Hrvatskoj, njegov centar prepun povijesnih znamenitosti može se istražiti pješice, dok njegov obalni položaj ga čini idealnim za otkrivanje sadržaja na pučini. Budući da je smješten na dalmatinskoj obali, Split slovi za jedno živahno mjesto koje savršeno spaja moderno i staro te je kontinuirano naseljen tisućama godina, počevši od Rimljana, Bizantinaca, Hrvata, Mlečana i Austrijanaca. Budući kako je turizam sve više rastući segment i bitan aspekt gospodarstva grada Splita, potrebno je istaknuti njegove preduvjete razvoja na kojima se bazira turistička ponuda.

Gledajući s povijesnog stajališta, priča o Splitu traje punih 17 stoljeća, još otkako je rimski car Dioklecijan odlučio blizu velikog rimskog grada Salone izgraditi palaču. U toj strukturi vidljivi su i još uvijek živi svi povijesni slojevi od starog Rima, preko srednjeg vijeka do danas.⁴³ Gradsko zaleđe okružuju planine Mosor, Kozjak i brdo Perun, a sama gradska jezgra smještena je podno pitoresknog brda Marjan.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid., str. 119.

⁴³ Turistička zajednica grada Splita, <https://visitsplit.com/hr/1416/grad-split> (preuzeto: 26.6.2023.)

Područje Splita obuhvaća dva teritorija – sam grad i okolna sela koja su pripadala Splitskoj općini: Mravince, Slatine, Kamen, Kućine, Vranjic, Stobreč, Žrnovnica i Solin – Vranjic. Područje Splita je u prošlosti tako obuhvaćalo cjelokupnu Splitsku općinu, što danas u konačnici čini Grad Split.⁴⁴ Prema općinskim podacima, Split je 1921. godine imao 25 037 stanovnika te se stanovništvo Splita tokom godina znatno povećalo, a taj rast bio je uvjetovan prirodnim prirastom u manjoj, a useljavanjem u većoj mjeri.⁴⁵ Što se tiče današnjeg broja stanovnika i ponekih specifičnosti grada Splita, više će se prikazati u Tablici 3.

Tablica 3: Opće karakteristike grada Splita

<i>Broj stanovnika (2022.)</i>	161 312
<i>Površina</i>	79,33 km ²
<i>Gustoća naseljenosti</i>	2255,59 stan./km ²

Izvor: izrada autorica prema Grad Split, <https://split.hr/o-splitu/o-gradu> (preuzeto: 26.6.2023.)

Prosječna ljetna temperatura iznosi u Splitu 26°C, a zimska oko 7°C. Srednja godišnja temperatura zraka je 17,3°C. Jadransko more kao prirodni rezervoar relativno tople vode s temperaturom do 26°C najvažniji je indikator klimatskih karakteristika na širem području cijelog grada Splita.⁴⁶ Split je jedno od najpopularnijih mjesta za posjet u Hrvatskoj, a budući da je smješten na sredini dalmatinske obale, izvrsna je baza za turneju po Hrvatskoj jer je ujedno važno prometno čvorište i lučki grad.

Sveukupna industrijska proizvodnja bila je potisnuta u pozadinu grada, premda u prostor apsolutne kulturno-povijesne i prirodne vrijednosti, omogućujući gradu da u povijesnoj luci stvori vjerovatno najreprezentativniji terminal putničkog prometa na Mediteranu. Grad je i važno sveučilišno središte, kao i središte važnih znanstvenih instituta i kulturnih institucija. Splitski građani osobito rado naglašavaju i svoju sportsku tradiciju.⁴⁷ Zanimljive su i geološke značajke, osobito Marjana, brda kojim završava splitski poluotok, s kojega se stere pogled na vijenac otoka prema pučini pred gradom, na sam grad i zator planina u njegovu zaleđu.⁴⁸ Mnogi Splitski građani i danas vjeruju da je Marjan brdo vulkanskog podrijetla, zacijelo radi sumpornih izvora u jugozapadnom dijelu gradske ribarnice, a taj izvor služi za terapijsko liječenje u

⁴⁴ Buljan, M.: *Politička povijest Splita: od 1918. do 1941.*, Leykam international, Zagreb, 2022., str. 30.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Splitsko-dalmatinska županija, www.dalmacija.hr/zupanija/informacije (preuzeto: 26.6.2023.)

⁴⁷ Belamarić, J.: *Split: turistička monografija – povijest, kultura, umjetnost, prirodne ljepote*, Turistička naklada d.o.o., Zagreb, 2011., str. 6.

⁴⁸ Ibid.

Splitskim toplicama, u prostoru samostana sv. Frane.⁴⁹ Ovakvi izvori temelj su razvoja zdravstvenog i *wellness* turizma na području grada Splita. Zahvaljujući svojim kulturnim znamenitostima i manifestacijama poput Splitskog ljeta, Dana Dioklecijana, Marulićevih dana, Splitskog festivala i brojnih drugih događanja, Split danas bilježi sve više noćenja, a time se puni i njegov budžet, koji se može iskoristiti za daljnja ulaganja u turizmu i kulturi.

Kao rezultat ovih raznolikih utjecaja, u gradu se može pronaći mnogo povijesne baštine, a u samoj gradskoj jezgri nalazi se mnogo ugostiteljskih objekata i trgovina. Prošlost Splita ostavila je u njemu tragove spojene u gradskoj svakodnevice, premda Split danas ima živahni duh mladosti i mediteranski šarm.

3.1. Prirodni i kulturni resursi grada Splita

Prema legendi, grad Split je dobio ime po prekrasnom žutom cvijeću koje se u proljeće može vidjeti po splitskim brežuljcima. U posljednjih nekoliko godina, Split je uistinu postao jednom od nezaobilaznih svjetskih turističkih destinacija te ga karakteriziraju gosti koji se zadržavaju više dana, zbog čega ga se ne može svrstati u tranzitnu turističku destinaciju. Zbog svoje karakteristične mediteranske klime, koju karakteriziraju suha i vruća ljeta te pro hladne ali umjerene zime, Split sve više postaje primarnom destinacijom stranih posjetitelja. Zbog svojih preduvjeta, ističe se raznim prirodnim i kulturnim resursima.

Iako u Splitu postoji mnogo stvari koje se mogu doživjeti i vidjeti, posebice u okviru kulturnih spomenika, gastronomije i manifestacija, prirodni resursi ovdje ne oskudijevaju, posebice kada su u pitanju brojne plaže, blizina nacionalnih parkova i parkova prirode te mogućnost odlaska na otoke koji prednjače prirodnim ljepotama i čistima plažama. Turisti svoje slobodno vrijeme mogu provesti odlaskom trajektom ili katamaranom na susjedne otoke Brač i Hvar, ali i na udaljenije kao što su Vis, Korčula, Šolta i dr. Do trajektne luke Split voze Jadrolinijini trajekti koji su općenito jeftiniji i sporiji način putovanja te katamarani. Svi polasci su dostupni na službenim Internet stranicama Jadrolinije.

⁴⁹ Ibid., str. 8.

Slika 1: Blizina nacionalnih parkova u Hrvatskoj i grada Splita

Izvor: Day Trips, www.daytripsfromsplit.com/national-parks-from-split-croatia/ (preuzeto: 27.6.2023.)

Nacionalni parkovi u Hrvatskoj zaštićena su područja zadivljujućih prirodnih ljepota i nacionalni ponos koji su hrvatski ljudi odlučili zaštititi i njegovati kako bi i budući naraštaji mogli uživati u njihovom čudu. Ukupno u Hrvatskoj postoji 8 nacionalnih parkova od kojih su četiri relativno blizu grada Splita.⁵⁰ Najčešći obilasci uključivat će obilazak kombijem ili autobusom od Splita do NP Krka i Splita do NP Plitvice. Za NP Mljet i Kornati je potrebno iznajmiti jadrilicu ili brod na tjedan dana. Također je zanimljiv i NP Sjeverni Velebit za one koje žele doživjeti planinsku ljepotu s divljim svijetom i raznolikim biljkama.⁵¹ Slika 1. prikazuje zemljovid koji pobliže nudi prikaz blizine nacionalnih parkova i grada Splita.

Planinari i ljubitelji prirode uživat će u jednodnevnim izletima Splita na brdo Marjan, dok je moguć najam i bicikla. Park šuma Marjan predstavlja javni prostor posebnih prirodnih, kulturnih, povijesnih, socijalnih, obrazovnih, rekreativnih, duhovnih i drugih vrijednosti. S njom upravlja Javna ustanova za upravljanje park šumom „Marjan“ i ostalim zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Grada Splita. Površina park šume je oko 300 ha, od čega je oko 200 ha šuma, a ostalo su drugi ekosustavi.⁵² Park šuma Marjan je najveća prirodna

⁵⁰ Day Trips, www.daytripsfromsplit.com/national-parks-from-split-croatia/ (preuzeto: 27.6.2023.)

⁵¹ Ibidem

⁵² Tikvić, I. et. al.: *Procjene usluga šumskih ekosustava i općekorisnih funkcija šuma park šume Marjan u Splitu*, Šumarski list, Vol. 141., No. 5-6., 2017., str. 279.

„zelena“ površina na području grada Splita i ima posebno značenje za stanovnike Splita i prepoznatljivost grada. S površinom od oko 300 hektara park šuma Marjan čini 12,5% površine grada Splita.⁵³ Iako ima mnogo ulaza u područje Marjana, glavna je ona koja počinje upravo na Teraci Vidilici – baru i restoranu koji pruža panoramski pogled.

Među prirodnim resursima se ističu i mnoge plaže te gotovo svaki kvart ima svoju. Postoji toliko mnogo različitih mjesta za kupanje te su sve plaže u Splitu dobar odabir. Od šljunčanih obala s blagim zapljuskivanjem valova do pješčanih plaža s pogledom na stoljetnu arhitekturu, u okolici Splita postoje različite vrste plaža za sve različite vrste putnika. Neke od najpopularnijih plaža su bačvice, Žnjan, Trstenik, Kasjuni, Bene, Firule, Stobreč i dr.

Iako je Split popularan zbog sporta, popularnog Hajduka, košarke i ostalih rekreacijskih aktivnosti, plaža Bačvice su jedan od najprepoznatljivih vizualnih amblema grada. Najveće i najpoznatije gradsko kupalište je zapravo plitka pješčana plaža u istoimenoj uvali po kojoj je ime dobio i cijeli gradski kotar. Ime navodno potječe od toga što su lokalni vinari na plaži u plićaku ispirali svoje drveno posuđe.⁵⁴ U usporedbi s nekim drugim plažama u okolici, je ogromna te može primiti oko 10 000 posjetitelja odjednom. Okružena šetnicom, na njoj se može vidjeti lokalno stanovništvo kako igra regionalni favorit, picigin – amaterski splitski sport.

Split je grad s nekoliko slojeva te ga njegova arhitektura i urbanizam čini posebnim. Također je vidljivo da je u Splitu gospodarenje zemljištem bilo oduvijek u funkciji javnog interesa.⁵⁵ Za izučavanje mnogih pitanja u vezi s postankom grada Splita, podjednako su važni ostaci kulturnih i materijalnih struktura. Riječ je o rimskodobnim nalazima koji datiraju iz vremena rane antike, od 1. st. pr. Kr. do kasnog 2. stoljeća ljudske ere, a predstavljaju tragove sačuvane u arheološkim artefaktima, nazivima prostora i komunikacijama, sačuvanim do današnjeg vremena.⁵⁶ Za kulturne resurse se sa sigurnošću može reći da su nezaobilazan dio preduvjeta razvoja mnogih vrsta turizma, posebice kulturnog i baštinskog.

Kao godina postanka grada uzima se godina početka gradnje Dioklecijanove palače – 295., iako arheološki nalazi upućuju na to da je na ovome mjestu i prije postojalo grčko i ilirsko naselje. Split i Dioklecijan te njegova palača neraskidivo su vezani. S gradnjom, preuređenjima

⁵³ Ibid., str. 280.

⁵⁴ Baretić, R. i Ivanišević, I.: *Split za početnike: abeceda grada*, Znanje, Zagreb, 2015., str. 14.

⁵⁵ Appleyard, B. et. al: *50 godina Splita 3 – ulice, kvartovi, stanovnici: zbornik manifestacije*, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije, Split, 2021., str. 32.

⁵⁶ Ibid., str. 37.

i dogradnjama palače rastao je i razvijao se grad.⁵⁷ Kulturno-povijesni spomenici, palače i crkve sastavni su dio modernog Splita, a turistima su posebno zanimljivi i najvažniji gradski trgovi, ulice i četvrti.

Dioklecijanova palača jedan je od najbolje očuvanih spomenika rimskog graditeljstva u svijetu. Upisana je u UNESCO-ov Popis svjetske baštine 1979. Palača nosi ime svojeg tvorca, velikog cara Dioklecijalna koji je bio rodom iz Salone (Solin), a svoje je zadnje godine proveo u palači.⁵⁸ Tijekom vremena, prostori palače su preuređivani i nadograđivani te mnogi posjetitelji obilaze zanimljive podrume palače.

Prva arheološka istraživanja i tehnička istraživanja Dioklecijanove palače izveli su George Neimann, Ernest Hebrard i Jacques Zeiller. Paralelno s tim, domaći arheolozi don Frano Bulić i Ljubo Karaman vršili su vlastita istraživanja. Prvo sustavno moderno istraživanje Palače između 1955. i 1965. proveo je Urbanistički biro, koji je kasnije surađivao sa Sveučilištem u Minnesoti. Dobar dio iskopavanja također je izveo Muzej grada Splita, dok je posljednja značajna istraživanja, izvedena u šetnici uz more, proveo Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu (2006-2007.).⁵⁹ Svaka analiza kulturno-povijesne cjeline Splita treba uzeti u obzir njegov položaj i prirodno i izgrađeno okruženje – obližnje gradove, sela i otoke, more, rijeke i planine. Krajolik s kojim je Split čvrsto funkcionalno i povijesno vezan, utjecao je na njegov razvoj i oblikovao njegov identitet.⁶⁰ Primjerice, građevinski materijal za Palaču i uže središte povijesne jezgre dolazio je iz kamenoloma otoka Brača i Trogira, prvi stanovnici srednjovjekovnog Splita bili su salonitanski bjegunci, a biskupsko sjedište preseljeno je iz Solina u Split.⁶¹ Dioklecijanova palača izgrađena je po uzoru na rimski vojni logor te je pravokutnog oblika, ograđena obrambenim vratima i utvrđenim kulama.

Bilo da se putuje organizirano, kao obitelj ili u paru, u Splitu ne nedostaju aktivnosti i atrakcija i stvari. Splitska povijesna jezgra je mjesto gdje svaki turist može pronaći većinu znamenitosti te sudeći prema znamenitostima razvrstanim u Tablici 4., Split se može pohvaliti s izuzetnom kulturnom ponudom i tradicijskom baštinom.

⁵⁷ Bregant, Lj.: *Split: nezaobilazne znamenitosti: sights to remember*, Mozaik knjiga, Zagreb, 2015., str. 2.

⁵⁸ Ibid., str. 6.

⁵⁹ Marinković, V. i Hraste, K.: *Diocletian's Palace and the medieval core of the City of Split: manual for built heritage maintenance and disaster risk management*, Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb, 2022., str. 10.

⁶⁰ Ibid., str. 14.

⁶¹ Ibid.

Tablica 4: Kulturno-povijesne znamenitosti grada Splita

ZNAMENITOSTI					
Dioklecijanova palača	Sakralni objekti	Trgovi	Gradski predjeli	Tržnice	Ostalo
Katedrala Sv. Duje Zlatna vrata Srebrna vrata Željezna vrata Mjedena vrata Vestibul Jupiterov hram Peristil Podrumi	Franjevačka crkva i samostan Sv. Ante Crkva i samostan Sv. Frane Crkva Sv. Trojice Crkva sv. Filipa Nerija Crkva Sv. Martina Marjanske crkvice	Prokurative Pjaca Voćni trg	Veli Varoš Radunica Bačvice Firule	Peškarija Pazar	Riva Matejuška Marmontova ulica Zapadna obala

Izvor: izrada autorica prema Turistička zajednica grada Splita, <https://visitsplit.com/hr/446/znamenitosti> (preuzeto: 27.6.2023.)

Nasuprot duboke povijesne ukorijenjenosti i očekivanog tradicionalizma, današnji Split pokazuje i gotovo drski modernitet u nizu kulturnih i zabavnih manifestacija. Grad je neiscrpni rasadnik najvažnijih protagonista hrvatske rock scene, jednako kao i operne, ali i modne scene.⁶² Zanimljive su i geološke značajke grada, krajolik i arhitektonska nalazišta. Također, Split je grad mnogih muzeja kao što su Arheološki, Etnografski, galeriju Meštrović i galeriju umjetnina.⁶³ Turisti koje vole zabavu na odmoru, mogu je pronaći u raznim noćnim klubovima, barovima i restoranima u raznim dijelovima grada, a prepoznatljiva je i autohtona dalmatinska kuhinja.

Može se zaključiti kako je prirodna i kulturna turistička ponuda Splita, uključujući sportsku i gastronomsku, neiscrpna ponudom mnogih mogućnosti rekreacije i izleta te ostalih drugih kulturnih prostora. Osim toga, okolica Splita je i prepuna dragulja prirodne baštine, od kojih se ističe park prirode Biokovo, mogućnost izleta na bliske otoke Brač, Hvar, Šoltu, te pješačke rute na planinama Mosor i Kozjak. Osim navedenog, Split obiluje prirodnim ljepotama koje se očituju velikim brojem plaža i parkova.

⁶² Belamarić, J.: *Split: povijest, kultura, umjetnost, prirodne ljepote*, Turistička naklada, Zagreb, 2002., str. 8.

⁶³ Ibid., str. 87.

3.2. Karakteristike destinacijskog proizvoda grada Splita

Split je tipičan mediteranski grad, s atmosferom malog grada, bučnim ulicama i opuštenim mještanima. Najbolje vrijeme za posjet Splitu je od svibnja do listopada, a užurbani kafići uz rivu savršeni su za šetnju ili promatranje ljudi, šarmantni restorani koji poslužuju svježa ukusna jela, plaže, *boutique* hoteli i vinski barovi, kvalitetna ponuda mnogih specifičnih oblika turizma i očuvana kulturna baština samo su neke od atrakcija koje privlače tisuće posjetitelja u Split svake godine.

Nekoliko istraživača turizma pokušalo je razjasniti prirodu destinacijskog proizvoda. Neki od ovih pristupa uključili su ponudu i potražnju koje opisuju kako više komponenti odredišta komunicira s putnicima tijekom njihova putovanja. Izjednačava destinacije s tržištem, gdje se karakteristike potražnje i ponude bore za pozornost i potrošnju.⁶⁴ Model turističkog sustava označava turistički proizvod kao složeno potrošačko iskustvo koje proizlazi iz procesa u kojem turisti koriste više putničkih usluga tijekom svog posjeta, što uključuje usluge informacija, prijevoza, smještaja i atrakcije. Također priznaje ulogu takvih putničkih usluga u stvaranju doživljaja proizvoda i opisuje kako bi različiti inputi iz destinacije mogli proizvesti iskustvene „outpute“ za turiste.⁶⁵ Destinacija je sama po sebi amalgam pojedinačnih proizvoda i mogućnosti doživljaja koji se kombiniraju u ukupno iskustvo posjećenog područja. Split je popularna turistička destinacija koja ima konceptualiziran destinacijski proizvod kao paket turističkih sadržaja i usluga, koji je kao i svaki drugi potrošački proizvod sastavljen od niza višedimenzionalnih atributa.

Što se tiče prometa koji je bitna stavka destinacije, grad Split i njegova povijesna jezgra prometno su dostupni svim prometnim sredstvima, a blizina zračne i pomorske luke te autobusnog i željezničkog kolodvora dodana su vrijednost njegovim razvojnim potencijalima. Položaj Splita posebice je značajan u kontekstu važnih prometnih koridora, primjerice Jadransko-jonske ceste te veza između sjevera i juga. Loša strana je što za cjeloviti razvoj povijesne jezgre u Splitu nedostaje adekvatna infrastruktura, prije svega cestovna i parkirališna te problem neadekvatno riješenih parkirališta. Većina turista u Split dolazi osobnim vozilom, a mnogi zrakoplovni gosti unajmljuju vozila, što dijelom sugerira da su hrvatske prometnice kvalitetne i razvijene, iako postoje dionice koje treba unaprijediti. Značajan je i porast dolazaka

⁶⁴ Murphy, P., Pritchard, M. P. i Smith, B.: *The destination product and its impact on traveller perceptions*, Tourism management, Vol. 21., No. 1., 2000., str. 44.

⁶⁵ Ibid.

turista zrakoplovom i broja zračnih prijevoznika koji potvrđuju važnost i prednost postojanja zračne luke.

Govoreći o menadžmentu turizma grada Splita, za upravljanje turizmom i njegovim razvojem prije svega je zadužena Turistička zajednica grada Splita osnovana 13. ožujka 1995. godine kao pravna osoba koja promiče i unaprjeđuje turizam te gospodarske interese fizičkih i pravnih osoba koje pružaju ugostiteljske i druge turističke usluge.⁶⁶ Ciljevi Zajednice također su promocija turističkog proizvoda na području grada Splita te razvijanje svijesti o važnosti učincima turizma, a osobito zaštite okoliša te prirodne i kulturne baštine sukladno održivom razvoju.⁶⁷ Na čelu Turističke zajednice grada Splita je direktorica Alijana Vukšić, koja zajedno s turističkim vijećem i predsjednikom i gradonačelnikom Ivicom Puljakom vodi brigu o osiguranju uvjeta za razvoj turizma u gradu Splitu, turističkoj infrastrukturi, uređenju javnih površina s naglaskom na održivi razvoj te o zaštiti prirodne i kulturne baštine.

Za razvoj turizma Splita također je odgovorna Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije na čelu s direktoricom županijske turističke zajednice Ivanom Vladović i predsjednikom županijske turističke zajednice Blaženkom Bobanom. Turistički ured i Ured za iznajmljivače te 4 Turistička centra: Peristil, Riva Stobreč i Slatine, također su odgovorni za upravljanje razvojem turizma grada Splita jer su nositelji ponude i informiranosti o sadržajima u gradu, posebice u glavnoj turističkoj sezoni. Osim turističkih zajednica, ureda i turističkih centara, za upravljanje razvojem turizma u Splitu su odgovorne turističke agencije, odnosno njih 131 različitih turističkih i charter agencija koje nude usluge smještaja turistima, organizaciju prijevoza u destinaciju te mogućnosti raznih izleta i posjete znamenitostima.

Svi nosioci turizma imaju za cilj upravljati turističkim aktivnostima i razvojem turizma u gradu Splitu, što direktno utječe na same turiste i njihovu organizaciju slobodnog vremena u destinaciji. Navedene dionike u upravljanju razvoja turizma grada Splita potrebno je više isticati i promovirati kako bi se na temelju suradnje javnog sektora i domicila razvijala konkurentna turistička ponuda, a Split bi se općenito podigao na viši turistički nivo.

Može se zaključiti kako je grad Split maroregionalni centar Južnog hrvatskog primorja te upravno sjedište Splitsko-dalmatinske županije, a s obzirom da se nalazi na samoj obali Jadranskog mora, to ga čini i dominantnim nad ostalim gradovima u Hrvatskoj. Razvijeni

⁶⁶ Grad Split: *Službeni glasnik Grada Splita*, Split, 2009., Broj 31., str. 1. preuzeto s: www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=4437&PortalId=0 (28.6.2023.)

⁶⁷ Ibid., str. 2.

cestovni, zračni, željeznički i pomorski promet čine okosnicu njegove odlične povezanost s ostatkom Hrvatske, ali i europskim metropolama. Njegova ugodna obilježja sredozemne klime, bogata kultura i prirodne datosti te mediteranski stil života i identitet stanovništva predstavljaju vrijednosti Splita, zbog kojih je isti privlačan za život i poslovanje, ali i turističku posjećenost.

4. GRAD SPLIT KAO TURISTIČKA DESTINACIJA

Grad Split zadivljuje svoje posjetitelje širokim spektrom spektakularnih stvari koje se mogu učiniti, sa spektakularnim atrakcijama, brojnim povijesnim i kulturnim blagom te čistim plažama. Očuvana gradska jezgra, uključujući i svjetski poznatu Dioklecijanovu palaču, na popisu je UNESCO-ve svjetske baštine od 1979. godine. Split je također jedan od hrvatskih gradova u kojima se snimala poznata serija „Igre prijestolja“, što ga isto čini prepoznatljivim na razini svjetskih poznatih turističkih destinacija.

Split kao destinacija ima mnogobrojne atrakcije i zanimljivosti. Osim poznate rive, plaža, uvala, mogućnosti izleta na otoke, među popularnim atrakcijama se ističu luke i trgovi. Koloristički ugođaj splitske luke, nekoć razglednički šarenoj od jedara galija, trabakula i gaeta usidrenih pod zidinama carske palače u koje se slijevala roba šta je karavanima putovala iz turskih zemalja, opčarao je tolike putnike i slikare.⁶⁸ Ugođaj luke prenosi u grad stara splitska ribarnica na kojoj, kao u srednjovjekovno doba, ribari na bancima prodaju ribu.

Srednjovjekovni splitski trgovi imaju skladnost i plemenitu arhitekturu, te su izvorno bili namijenjeni nestalnim, utilitarnim potrebama – trgovanju voćem, kesom, kruhom- Ubrzo su postali pozornice rituala kao što su viteška natjecanja, izvikivanja proglašenja, sklapanja ugovora, smjene straža i sl. Novooblikovani glavni gradski trg oduvijek je čudio strane posjetitelje svojim šarenilom i živošću. Pjaca se do današnjeg oblika rastvorila tek 1821. godine nakon rušenja sklopa Kneževa dvora.⁶⁹ Budući da je Split kontinuirano naseljen tisućama godina, počevši od Rimljana, potom Austrijanaca koji su otišli 1918. godine, kao rezultat tih raznolikih utjecaja, mogu se naći mnoge povijesne znamenitosti u ovom očuvanom starom gradu.

⁶⁸ Belamarić, J.: *op. cit.*, str. 80.

⁶⁹ *Ibid.*, str. 81.

Tri su istaknute građevine nekada bile Splicićanima, kao i posjetiteljima Splita, veoma istaknute i vrijedne pozornosti: Dioklecijanova palača, sklop lazareta i barokni pojas gradskih bedema. Careva je palača degradirana novijim zahvatima, lazaret je uništen, a bastioni gradskih utvrda postupno se uništavaju i ruše jedan za drugim, iako su stari grad s ostacima tih bedema 1979. godine proglašeni spomenicima svjetske baštine.⁷⁰ Iznimno popularni su podrumi Dioklecijanove palače, jedan su od najbolje očuvanih antičkih građevinskih kompleksa i posebno važan spomenik Splita. Danas se ovdje nalazi muzej, a na štandovima se prodaju ručno rađeni suveniri, premda se mogu i održavati umjetničke izložbe, koncerti i kazališne predstave.

Šetnja splitskim ulicama za turiste je i šetnja splitskom poviješću uz zorno upoznavanje građevina koje zanimljivo pričaju o prošlosti grada, o životu splitskih prethodnika i vidljivim rezultatima njihova domoljublja, znanosti, književnosti ili umjetnosti.⁷¹ Današnji Split koji broji preko 150 tisuća stanovnika, se ponosi davnim Splitom koji je brojao tek 20-tak tisuća stanovnika, ali koji je na društvenim i duhovnom području pružio razmjerno mnogo više.⁷² Može se zaključiti kako se grad Split kao turistička destinacija može pohvaliti zanimljivom i bogatom, znanstvenom i popularnom poviješću i dvomilenijskom prošlošću.

Smješten na prekrasnoj dalmatinskoj obali Hrvatske, Split je drugi najveći grad u zemlji i živahno mjesto koje savršeno spaja moderno i staro. Sam grad Split zaslužan je za turističku renesansu svojom jedinstvenom poviješću i arhitekturom, ulicama i trgovima koji odišu mediteranskim duhom. Split cijelu godinu ugošćuje turiste diljem svijeta, dok tijekom ljetne sezone su na trgovima puni brojni restorani i barovi, posebice gradske plaže i atrakcije.

4.1. Analiza turističke ponude i potražnje

Grad Split se izdvaja iznimnim preduvjetima za razvoj poput geografsko-lokacijske povoljnosti, prometnih preduvjeta, raznih manifestacija i atrakcija, poznatih hotela i objekata te također i zbog ljepote prirode i klimatskih obilježja. U svojem dosadašnjem poslovanju, uspio je doseći zavidnu razinu u ponudi svojih proizvoda i usluga što ih pruža na prostoru srednje Dalmacije. Smještajnu ponudu grada Splita prikazat će Tablica 5. i Grafikon 1.

Tablica 5: Ponuda hotelskog smještaja grada Splita

Kategorizacija	Broj hotela
----------------	-------------

⁷⁰ Kečkemet, D.: *Utvrde Splita*, Naklada Bošković: Muzej grada Splita, Split, 2020., str. 355.

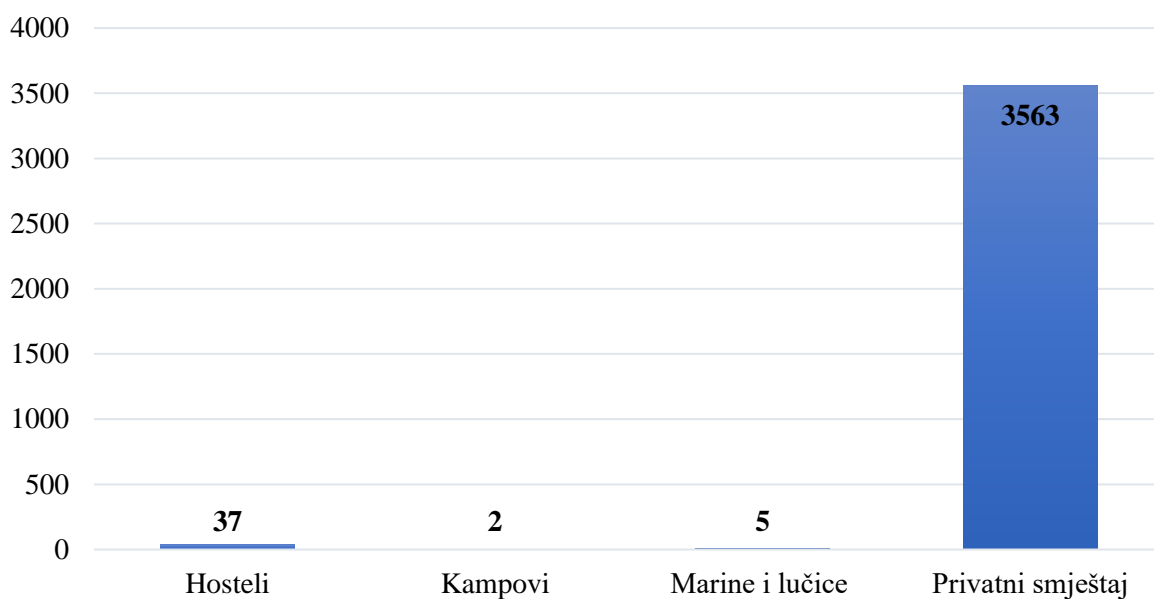
⁷¹ Kečkemet, D.: *Stari Split od kantuna do kantuna*, AGM, Zagreb, 2009., str. 17.

⁷² Ibid.

5*	6
4*	34
3*	6
2*	1

Izvor: izrada autorice prema Turistička zajednica grada Splita, <https://visitsplit.com/hr/hoteli/> (preuzeto: 29.6.2023.)

Grafikon 1: Struktura smještaja grada Splita

Izvor: izrada autorice prema Turistička zajednica grada Splita, <https://visitsplit.com/hr/1225/smjestaj> (preuzeto: 29.6.2023.)

Tablica 4. prikazuje ponudu hotelskog smještaja od kojih se najviše izdvajaju hoteli s 4* dok hoteli s 3* i 5* dijele isto mjesto jer ih ima samo 6. Može se zaključiti kako ima jako malo hotela visoke kategorije, s pet zvjezdica, što je za ovaj grad loša stavka. Grafikon 1. prikazuje ostalu ponudu smještaja u Splitu te se može zaključiti kako u strukturi ima najviše privatnog smještaja koji uključuje apartmane, studio apartmane i kuće za odmor. Slijede hosteli, marine i na posljednjem mjestu su kampovi, od kojih se izdvajaju samo dva, što je također loše za turiste koji preferiraju smještaj u kampovima. Sadašnje stanje Splita može se pokazati kvantitativnim pokazateljima kao što su pokazatelji ponude i potražnje i kvalitativnim pokazateljima, opisom ponude. Budući da je Split poznati hrvatski grad, ima bogatu turističku ponudu što se odnosi prvenstveno na ugostiteljstvo i hotelijerstvo.

Što se tiče pokazatelja turističke potražnje koja se mjeri u dolascima i noćenja turista, Split se može pohvaliti dobrim turističkim prometom, a nije ni čudo što su brojevi visoki jer Split je grad koji uslijed glavne ljetne turističke sezone „vrvi“ turistima, bilo domaćim ili

stranim. Također, ista je stvar i s ostalim obližnjim gradovima i mjestima u Splitsko-dalmatinskoj županiji, premda su ona puno manje posjećena u zimskim i jesenskim mjesecima, dok je Split destinacija čija se kultura, povijest i manifestacije mogu doživjeti stalno. Iduća tablična i grafička rješenja prikazat će kvantitativne pokazatelje turizma grada Splita, odnosno dolaske i noćenja u Splitu u narednih pet godina.

Tablica 6: Dolasci domaćih i stranih turista grada Splita u razdoblju od 2016. do 2018. godine

GODINA	Domaći	Strani	UKUPNO
2016.	61 051	521 990	583 041
2017.	59 791	660 534	720 325
2018.	70 602	788 622	859 224

Izvor: izrada autorice prema Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (preuzeto: 29.6.2023.)

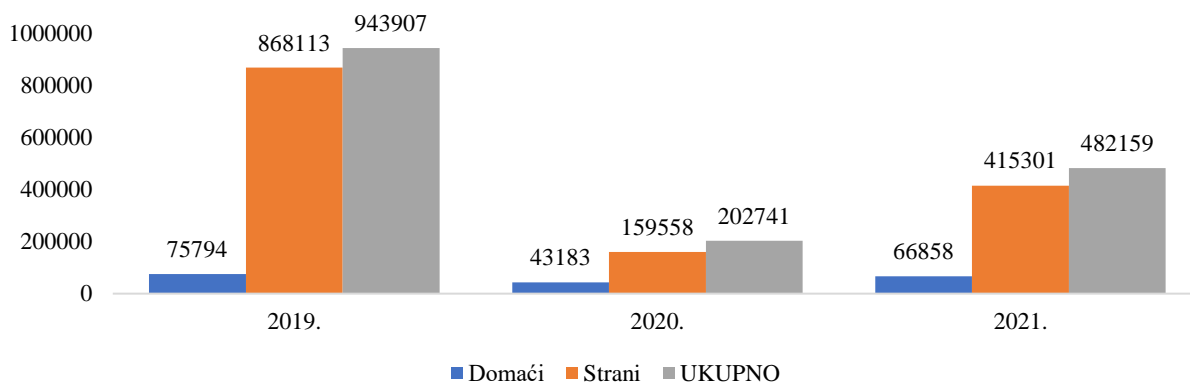
Tablica 7: Noćenja domaćih i stranih turista grada Splita u razdoblju od 2016. do 2018. godine

GODINA	Domaći	Strani	UKUPNO
2016.	126 482	1 590 914	1 717 396
2017.	121 860	2 005 490	2 127 350
2018.	148 581	2 345 491	2 494 072

Izvor: izrada autorice prema Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (preuzeto: 29.6.2023.)

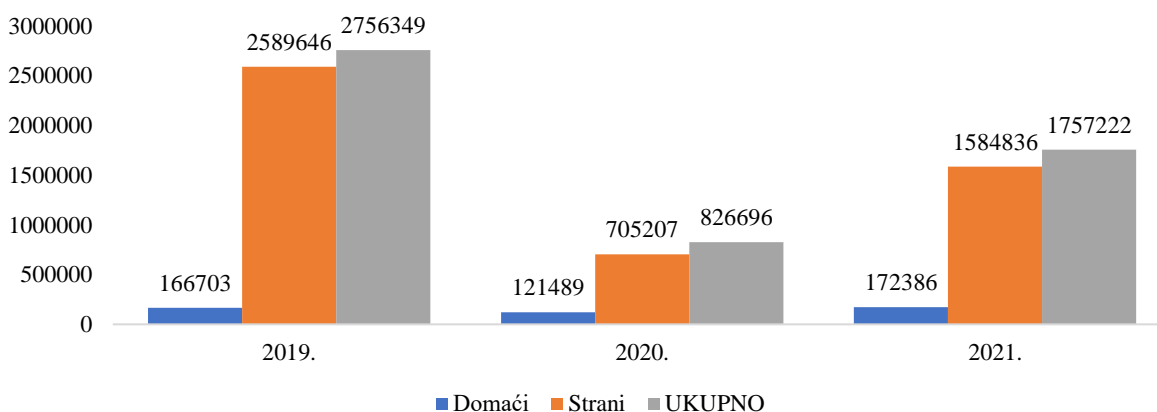
Tablica 6. prikazuje dolaske domaćih i stranih turista u gradu Splitu od 2016. do 2018 godine, a podaci su preuzeti s priopćenja DZS-a. Vidljivo je kako je u globalu 2017. godina bila bolja od prethodne. Što se tiče noćenja domaćih i stranih turista u Splitu, vidljivih u Tablici 7., također je 2017. godina bila bolja od prijašnje, 2016. U 2018. godini je vidljiv porast za 138 899 dolazaka i 366 722 noćenja od prethodne godine, a valja napomenuti kako su u obje tablice strani turisti brojniji od domaćih. Budući da web stranice DZS-a ne nude uvid u novije statističke podatke o turističkim kretanjima opcionalno za grad Split, već za cijelu žuapniju, naredna grafička rješenja prikazat će podatke o dolascima i noćenjima stranih turista grada Splita 2019-2021. godine preuzetih sa službenih stranica TZ grada Splita.

Grafikon 2: Dolasci domaćih i stranih turista grada Splita u razdoblju od 2019. do 2021. godine

Izvor: izrada autorice prema TZ grada Splita, <https://visitsplit.com/hr/1648/statistike> (preuzeto: 29.6.2023.)

Grafikon 3: Noćenja domaćih i stranih turista grada Splita u razdoblju od 2019. do 2021. godine

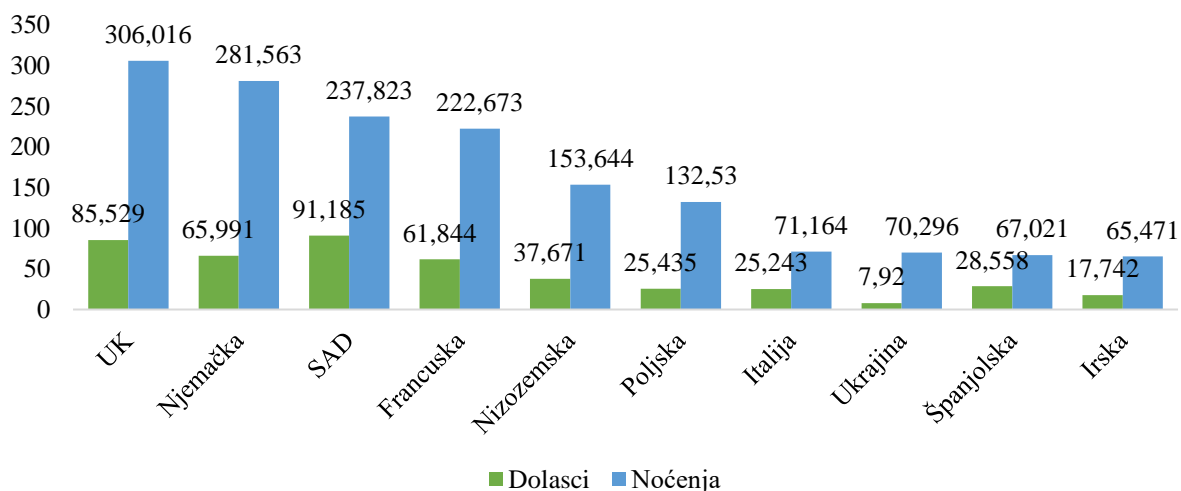

Izvor: izrada autorice prema TZ grada Splita, <https://visitsplit.com/hr/1648/statistike> (preuzeto: 29.6.2023.)

Prema Grafikonima 2. i 3. moguće je zaključiti kako je 2020. godina unatoč pandemiji COVID-19 bila lošija u odnosu na prethodnu 2019., koja je ujedno ostvarila najbolje rezultate. Prošla 2021. godina bila je za približno milijun noćenja stranih i domaćih gostiju lošija od 2019. Može se pretpostaviti da su razlozi tome bili ograničene mjere putovanja, nemogućnost cjepljenja i sl.

Statistiku najviše posjećenih tržišta u gradu Splitu od siječanja do prosinca 2022. godine prikazat će Grafikon 4. koji će detaljno prikazati broj dolazaka i noćenja turista prema top 10 emitivnih tržišta.

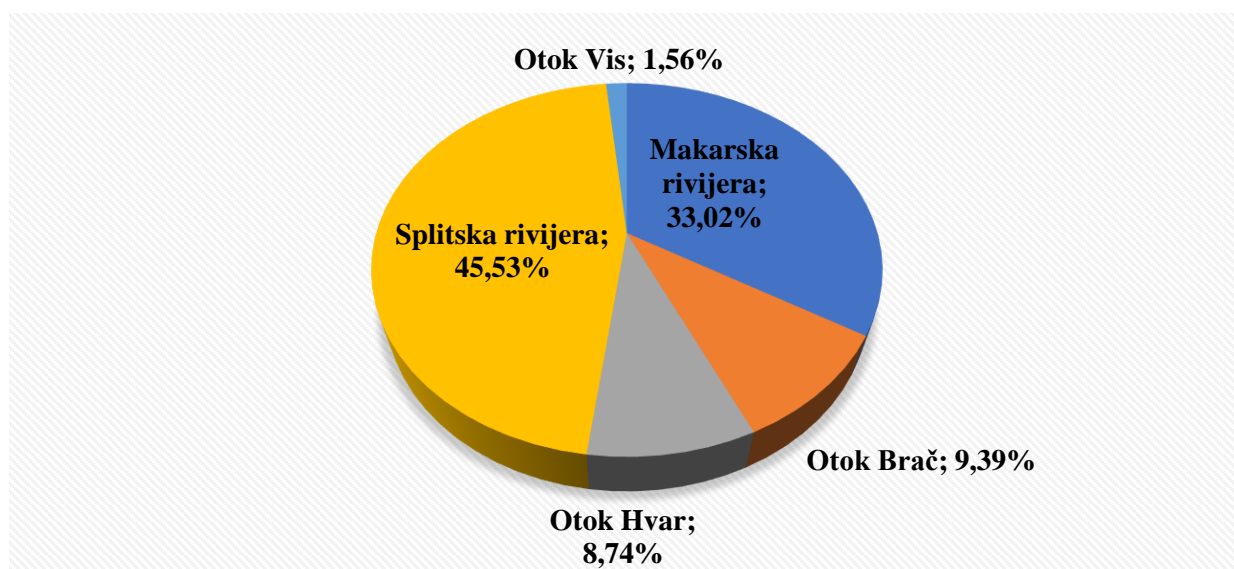
Grafikon 4: Dolasci i noćenja turista prema top 10 tržišta na području TZG Split, 2022.

Izvor: izrada autorice prema Turistička zajednica grada Splita., <https://visitsplit.com/hr/5526/2022-godina> (preuzeto: 29.6.2023.)

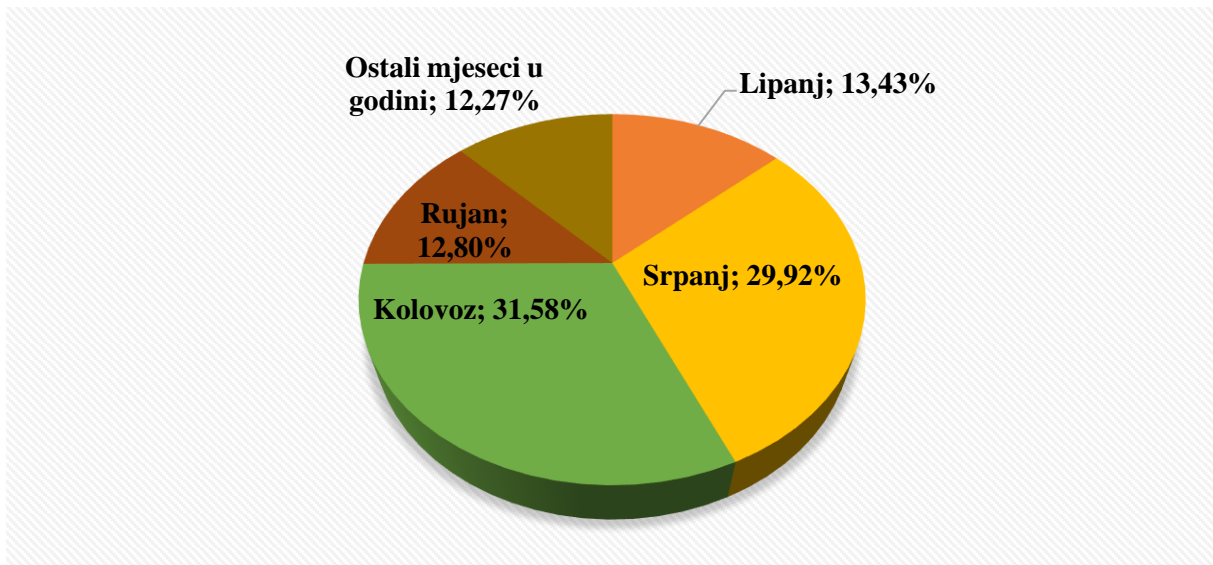
Može se zaključiti kako je najviše turista bilo iz Velike Britanije, a najmanje iz njihove susjedne Irske. Slijede njemački i američki turisti koji su prema broju najviše posjetili Split prošle godine. Razlog tome se može pretpostaviti da je popularnost manifestacija i događanja tokom ljeta u Splitu. Najmanje turista u Splitu u 2022. je bilo iz Irske, potom iz Španjolske i Ukrajine. Grafikon 5. će prikazati detaljnije udio noćenja u destinacijama TZ Splitsko-dalmatinske županije u 2022. godini, dok će Grafikon 6. prikazati statistiku noćenja po mjesecima.

Grafikon 5: Udio noćenja u destinacijama TZ Splitsko-dalmatinske županije, 2022.

Izvor: izrada autorice prema Statistička analiza turističkog prometa u 2022. godini, str. 5., preuzeto s: www.dalmatia.hr/hr/statistike (29.6.2023.)

Grafikon 6: Noćenja po mjesecima 2022. g. na području Splitsko-dalmatinske županije

Izvor: izrada autorice prema Statistička analiza turističkog prometa u 2022. godini, str. 9., preuzeto s: www.dalmatia.hr/hr/statistike (29.6.2023.)

Prema Grafikonu 5. se može zaključiti kako je Splitska rivijera dominirala nad brojem ostvarenih noćenja u 2022. godini, točnije bilo je 45,53% noćenja, za razliku od Makarske rivijere koja je imala 12,51% manje noćenja. Otoki Brač, Hvar i Vis imaju znatno manje noćenja od Splita, premda Brač dominira. Noćenja po mjesecima su pretežno raspoređena prema ljetnoj sezoni te se može uvidjeti kako je u kolovozu bilo najviše noćenja, potom slijede srpanj, te lipanj i rujana kao predsezona i posezona.

Što se tiče sezonalnosti, ona u turizmu predstavlja privremenu neravnotežu u turističkoj aktivnosti koja se manifestira kroz broj posjetitelja, njihovu potrošnju, promet na autocestama, kroz zaposlenost te kroz stupanj posjećenosti turističkih atrakcija. Tako je i s gradom Splitom, iako se u ostalim dijelovima srednje, zapadne i južne Dalmacije događa isto, posebice na otocima. Distribucija prema vrstama smještaja također ukazuje na izraženu sezonalnost u Splitu jer su ljetni mjeseci, kada ima najviše turista i posjetitelja, povezani s višom sezonalnošću. Najviše se to može uvidjeti na kampovima koji mnogo više ovise o vremenu te su često zatvoreni zimi. Kod hotela je, naime, druga priča jer je sezonalnost manje prisutna zbog održavanja kongresa i poslovnih putovanja.

4.2. SWOT analiza

Grad Split ima dosta velik broj pozitivnih strana i snaga u prometnom i turističkom pogledu, ali i velik broj slabosti i nedostataka. Ipak se može reći da pred Splitom stoji mnogo prilika koje je uz kvalitetno korištenje postojećih snaga i svladavanje slabosti moguće iskoristiti. U odabiru strategije u planiranju i organizaciji turizma nužno je osmisliti i razraditi ciljeve i prioritete te jasno definirati nositelje pojedinih turističkih aktivnosti. Na taj način će se ojačati turistička ponuda čime će se potaknuti veća fluktuacija turista.

Budući da turizam u Splitu ovisi o sezonalnosti, smještajnoj ponudi, prometu, turističkoj potražnji i njegovoj turističkoj ponudi, odnosno turističkim resursima i događajima, valja provesti SWOT analizu koja će poslužiti kao jednostavna poslovna tehnika za isticanje unutarnjih i vanjskih čimbenika koji utječu posjećenost i buduće izazove Splita kao turističke destinacije. SWOT matrica analizira prednosti, slabosti, prilike i prijetnje grada Splita, što će se detaljnije klasificirati u Tablici 8.

Tablica 8: SWOT analiza turizma grada Splita

INTERNA OKOLINA	
SNAGE	SLABOSTI
<p>Najveći grad u Dalmaciji i drugi najveći u Hrvatskoj</p> <p>Popularnost destinacije i turističke djelatnosti</p> <p>Zanimljiva povijest – znamenitosti, kultura, tradicija</p> <p>Blizina mora, 3S turizam</p> <p>Mnogo lokacija, mjesta i otoka u blizini</p> <p>Razvijena infrastruktura i prometni sustav</p> <p>Bogata smještajna ponuda</p> <p>Potražnja u svako godišnje doba</p> <p>Različite vrste turizma</p>	<p>Nedostaci u personaliziranoj ponudi</p> <p>Skupa destinacije i obližnji otoci</p> <p>Mogućnost samo sezonskog zapošljavanja u turizmu</p> <p>Gužve u prometu, nedostatak parkinga</p> <p>Neusklađena zaštita UNESCO-ove baštine</p> <p>Mijenjanje karaktera četvrti zbog turizma</p> <p>Nedostatna ponuda hotela visoke kategorije</p> <p>Nedovoljna promocija turizma specijalnih interesa</p> <p>Nedostatak niskobudžetnih letova</p>
EKSTERNA OKOLINA	
PRILIKE	PRIJETNJE
<p>Uključivanje turizma u planove i politike grada</p> <p>Razvoj infrastrukture i inovacija</p> <p>Kontinuirano poboljšanje turističkog</p>	<p>Razvoj ostalih destinacija u Dalmaciji</p> <p>Konkurentne regije – Istra, Primorje</p> <p>Ratni sukobi u istočnoj Europi</p>

Sektora Privlačenje EU fondova Veća promocija mjesta koja nisu popularizirana Naglasak na održivom turizmu Poticanje poduzetništva u turizmu	Nedostatak zemljišta za noviju smještajnu infrastrukturu ili parkirališta Saturacija turista Ekonomska kriza Uništenje prirodne osnove i okoliša
--	---

Izvor: izrada autorice

Predstavljena matrica SWOT analize turizma grada Splita poslužila je kao alat u boljem strateškom planiranju njegovog budućeg turističkog razvoja. Snage su čimbenici koji proizlaze iz unutarnje okoline, a to su povoljan geografski položaj, dobra prometna povezanost, zatim identitet destinacije kao kulturna i turistička metropola prepoznatljiva na Mediteranu, dobri klimatski uvjeti te izvrsni preduvjeti za cjelogodišnji razvoj mnogih nišnih oblika turizma. Slabosti također proizlaze iz interne okoline te se one ogledaju u nedostatku hotelskih kapaciteta iz poznatih svjetskih grupacija, zatim popularnost Splita kao destinacije pretežno od travnja do listopada, što sa sobom nosi i nedostatnu promociju i marketing, zatim nedostatak direktnih zrakoplovnih linija za Split u okviru niskotarifnih zračnih kompanija, premala usmjerenost na promicanje kulturnih i prirodnih resursa te nedovoljan naglasak na održivom razvoju i očuvanju resursne osnove.

Potencijali turizma proizlaze iz vanjskog okruženja i uvelike se razlikuju za različite destinacije te se nalaze u smislu njezine konkurentnosti i položaja na turističkom tržištu. Ovdje se postavljaju pitanja što grad Split radi dobro u smislu obogaćenja ponude turizma i na koji način ga promovira, ima li pristup nekim važnim prirodnim i društvenim resursima te na koji način ih iskorištava. Potencijali Splita su produženje turističke sezone razvojem i dodavanjem novih sadržaja, unaprjeđenje ugostiteljske ponude grada i infrastrukturne podrške, poboljšanje atrakcijske osnove te mogućeg razvoja autohtonih proizvoda. Razvoj sustava informiranja turista se također očituje kao velik potencijal jer bi se na taj način osiguralo pravovremeno informiranje turista ne samo o glavnim obilježjima Splita, već i o njegovim glavnim događajima i manifestacijama na kojima turisti mogu aktivno i pasivno sudjelovati. Ostali bi bili fokusirana proizvodnja kulturnih proizvoda, brendiranje grada kao destinacije doživljaja, razvijanje i kreiranje više sportskih događaja i mnoge druge. Prijetnje koje su također u vanjskom okruženju, ali nepovoljan trend, su pojava novih trendova u turizmu koje grad Split sporo prati, zatim ekonomska kriza i nedostatak raspoloživih sredstava kod turista, nedostatak financijskih sredstava za ulaganja u smještajnu i prometnu infrastrukturu, rast i razvoj drugih destinacija te

naravno ostale prijetnje poput buke, gužve, onečišćenja okoliša i općenito smanjenje identiteta Splita kao turističke destinacije.

Sve u svemu, SWOT matrica turizma grada Splita je prikazala kako je on poznati kulturni grad u Dalmaciji koji obiluje očuvanom resursnom osnovom, posebice kulturnim spomenicima, crkvama, ali i manifestacijama. Unatoč svim snagama, mjesta za napredak uvijek postoji, a on se ogleda u smislu pravilnijeg valoriziranja prirodnog okoliša i promocije održivog turizma, s naglaskom na iskorištenje ulaganja EU fondova i poticanje malog poduzetništva. Mnogo je prilika, posebno onih koji su pogodne za marketing drukčijih vrsta turizma u Splitu poput virtualnog, avanturističkog, ekoturizma i dr., zatim poboljšanje smještaja i razvoj inovativnih tehnoloških promjena, ali i mnogo prijetnji iz eksterne okoline, premda unatoč tome Split ima sve predispozicije za daljnji napredak turizma, posebice s naglaskom na njegove prirodne posebnosti i kulturno-povijesne znamenitosti.

5. TURISTIČKO-RESURSNA OSNOVA GRADA SPLITA

Od usputnog mjesta za turiste, Split je tipični mediteranski grad koji dominira s atmosferom bučnih ulica, šetnicom punom kafića i opuštenim mještanima koji svake godine ugošćuju mnoge domaće i strane turiste, posebice u jecaju ljetne sezone. Split je također poznat kao dom Dioklecijanove palače, prvorazrednog Arheološkog muzeja, kao i galerije Ivana Meštrovića, koju mnogi smatraju najboljim muzejom umjetnosti u Hrvatskoj. Turističko-resursna osnova Splita počiva na njegovim prirodnim i kulturnim resursima koji dominiraju nad manifestacijama.

Splitska katedrala podignuta je kao Dioklecijanov carski mauzolej potkraj 3. ili početkom 4. stoljeća na istočnoj strani Peristila. Katedrala je izvana oktagonalnog, a iznutra kružnog tlocrta. Okružena je trijemom sa stupovima u kojem su poredani sarkofazi poznatih Splitsanina, dok je unutrašnjost raščlanjena naizmjenično polukružnim i pravokutnim nišama.⁷³ Crkva sv. Martina nalazi se iznad sjevernih Zlatnih vrata Dioklecijanove palače. Prva adaptacija datira još iz 6. stoljeća, a u 11. stoljeću je dobila oltarnu pregradu s natpisom. Današnji mali oltar je podigao don Frane Bulić.⁷⁴ Crkva sv. Trojice je najstarija predromanička građevina sačuvana u Splitu, a nalazi se istočno od Poljuda. Najbolji je očuvan primjer starohrvatske crkve

⁷³ Vilogorac, I.: *Splitske crkve: spomenička baština*, Ex libris, Split, 2005., str. 17.

⁷⁴ Ibid., str. 43.

karakterističnog šesterolisnog tlocrta. U Crkvi se redovito odvija nedjeljo bogoslužje, premda je više puta bila restaurirana.⁷⁵ Navedene crkve su samo neke od poznatih sakralnih objekata u Splitu te se izvan grada i u centru nalaze brojne crkve koje datiraju još od antičkih vremena, stoga se upravo na njima ponajviše i bazira kulturna osnova Splita.

Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, na Šetalištu Ivana Meštrovića, što ga je u 20. stoljeću osnovao fra Lujo Marun, moderna je zgrada iz 1978. godine u kojoj su izloženi kameni spomenici hrvatskih srednjovjekovnih crkvenih građevina, zatim nakit, oruđe i posuđe starih Hrvata te kameni stećci.⁷⁶ Najprivlačniji i pojposjećeniji splitski muzej je Galerija Ivana Meštrovića koju je kipar podigao kao palaču i svoj dom, ujedno i kao atelje i za izlaganje svojih skulptura od 1931. do 1939. godine. Osim toga, Splitu je Meštrović darovao i građevinski sklop zvan Kaštelet.⁷⁷ Bio je to početak modernizacije Splita i populariziranje kulturnog turizma na temelju posjećenosti Arheološkog muzeja i Meštrovićeve galerije.

Budući kako je Split grad koji počiva na povijesnoj baštini te velikom broju festivala i manifestacija, bitno je držati do njegove resursne osnove na kojima se i bazira turizam s velikim brojem ostvarenih dolaska i noćenja. Zbog toga je bitno naglasiti uključenost domicila, prometnu važnost, promociju održivog razvoja i strateške planove koji uključuju održivi turizam. Kvalitetna i dugoročno održiva turističko-resursna osnova moguća je samo ako se lokalno stanovništvo strateški uključi u budući razvoj grada Splita te da se održivost turističkih resursa analizira kroz optiku multidisciplinarnog pristupa koji uključuje društvenu, ekonomsku, kulturnu i prirodnu dimenziju.

5.1. Turistički resursi Splita kao temeljni elementi razvoja održivog turizma

Grad Split se u proteklih nekoliko godina od tranzitnog grada u kojem su gosti samo prolazili do trajekta za srednjedalmatinske otoke razvio u hit destinaciju s godišnjim rastom turističkog prometa te više nije lako naći dostupan povoljan smještaj, čak ni slobodno mjesto u ugostiteljskim objektima. Porast turističke svijesti o održivom razvoju postaje danas sve više bitno i dobiva na važnosti, stoga se i zeleni turizam, drugim riječima održivi turizam, tretira kao podvrsta elitnog turizma, budući da je i znatno skuplji od ostalih specifičnih oblika. Split ima

⁷⁵ Ibid., str. 107.

⁷⁶ Kečkemet, D.: *op. cit.*, str. 231.

⁷⁷ Ibid.

sve predispozicije da ga uključi sve više u svoju turističku ponudu te na njemu bazira svoj budući održivi razvoj.

Kada se filozofija održivog turizma primjeni na urbani ambijent, ciljevi održivog urbanog razvoja uključuju: održavanje materijalnog nasljeđa, jačanje kulturne i društvene vitalnosti lokalne zajednice i osiguranje dugotrajnog razvoja i visokokvalitetne mogućnosti zaposlenja.⁷⁸ Održivi turizam nastoji uskladiti interese lokalnog stanovništva i posjetitelja te umanjiti negativan ekološki utjecaj i neodržive navike potrošnje strukture. Također ono osigurava gospodarsku vitalnost i održivost podržavajući lokalno gospodarstvo, tvrtke i zajednice.⁷⁹ Očuvanje i zaštita prirodnog okoliša predstavlja obavezan i bitan element u budućem turističkom razvoju Splita, budući da je ono vrlo često ključni resurs koji privlači ljude da posjete neko mjesto, te ih uvjerava da se vrate.

Činjenica da turizam ne radi prema održivosti trebala bi biti vidljiva čak i površnim pogledom. „Overtourism” je vodeći problem i ograničenje održivog turizma te mnoga poznata odredišta postaju prenatrpana i preopterećena.⁸⁰ Turizam se mora pozicionirati u strukturni menadžment iz perspektive mobilnosti i održivosti, uzimajući u obzir utjecaje na okoliš. Održivost je krajnji cilj UNWTO-a, osiguravajući da je ljudima omogućen tranzit preko granica na koordiniran način koji upravlja mobilnošću unutar uravnoteženog računa za pravednost, ekološka ograničenja, ljudsku dobrobit i održivu budućnost.⁸¹ U osnovi, održivi razvoj turizma može se smatrati stvaranjem turističkog sektora koji ne daje prednost sadašnjim potrebama ispred potreba budućnosti. Takav održivi sektor bi trebao poduzeti odgovarajuće korake za optimizaciju korištenja resursa, smanjenje otpada i pružanje društveno-ekonomskih prednosti za grad Split kao turističku destinaciju.

Turistički resursi Splita utjecali su na njegov razvoj kao gospodarskog, kulturnog i sveučilišnog centra te značajnog turističkog centra Hrvatske. Ipak gravitacijska snaga grada Splita generira suvremene izazove održivog razvoja, kojima je potrebno pristupiti uz uvažavanje ekonomskih i socijalnih aspekata socio-ekonomskog rasta i razvoja Splita.⁸² Povećanje broja stanovnika splitskog urbanog dijela, porast broja stambenih jedinica te pritisak na kapacitete

⁷⁸ Timur, S.: *Održivi urbani turizam: stajališta nositelja interesa*, Turizam, Vol. 51., No. 2, Održivi turizam u gradovima, 2003. str. 120.

⁷⁹ Ibid., str. 121.

⁸⁰ Higgins-Desbiolles, F.: *Sustainable tourism: Sustaining tourism or something more?* Tourism Management Perspectives, Vol. 25, 2018., str. 158.

⁸¹ Ibid., str. 159.

⁸² Grad Split: *Lokalni plan provedbe Agende 2030 za održivi razvoj*, Zagreb: Urbanex, 2019., str. 3., preuzeto s: <https://split.hr/> (3.7.2023.)

infrastrukture uslijed turističkog razvoja su samo neki od izazova koji utječu na potrošnju prostornih resursa te ravnotežu lokalnog ekosustava.⁸³ Održivo upravljanje resursima predstavlja preduvjet socio-ekonomskog razvoja i očuvanja prirodnih resursa o kojima ovisi dobrobit sadašnjih i budućih generacija.⁸⁴ Usluge globalnog ekosustava, koje osiguravaju dohodak, podupiru otvaranje novih radnih mjesta, ublažavaju siromaštvo, doprinose sigurnosnim mrežama te dovode do smanjenja nejednakosti, suočavaju se s izazovima neodrživog širenja proizvodnje, što za posljedicu može imati i ima probleme poput erozije tla, zagađenja vode i zraka, raasta globalne temperature i brojnih drugih problema.⁸⁵ Održivi turizam u Splitu je vrlo važan jer je potrebno održati dugoročnu budućnost turizma, posebice kada se turizam učini održivijim, stoga on može stvoriti radna mjesta i gospodarski rast, izbjegavajući situacije u kojima se lokalne zajednice iskorištavaju, raseljavaju ili stvaraju osjećaj da je njihova kultura pod nepovoljnim utjecajem.

Nije samo centar Splita mjesto gdje se mogu pronaći mnoštvo atrakcija, crkva, sakralnih objekata, utvrda i ostalih znamenitosti koja vrijedi vidjeti, mnogo je zanimljivih atrakcija i u okolici Splita. Štoviše, postoje fantastična odredišta za izlete na neke od najljepših hrvatskih otoka, nacionalnih parkova i drugih prekrasnih obalnih gradova. Osim toga, splitska regija je savršena za ljetni odmor zahvaljujući svojim fantastičnim plažama. Upravo su turistički resursi, prirodni i kulturni, temelj za razvoj održivog turizma u Splitu te bi svoj održivi razvoj turizma Split trebao temeljiti na dobrobiti društva kao zaloga društvene, ekonomske i okolišne održivosti. Kao rezultat takvoga djelovanja trebao bi biti stvaranje prepoznatljivog prostora kao ugodnog, sigurnog i mirnog mjesta za život, u kojemu svaki pojedinac, posebice turist, može biti cijenjen te su mu omogućeni izbori i prilike.

5.2. Mogući razvoj turizma specijalnih interesa

Suvremeni razvoj turizma grada Splita predstavlja niz izazova, među njima je ključna potreba za zaštitom okoliša, kao što je i ranije naglašeno. Budućnost turizma se ne bazira samo na održivosti, njegovoj promociji i marketingu, turističkom doživljaju i novim oblicima turizma. Naglasak se također stavlja na etički turizam, turizam temeljen na zajednici, destinacijskom menadžmentu i turizmu baziranom na kulturi te na turizmu specijalnih interesa koji obuhvaća krovni pojam za sve oblike turizma koji su usmjereni na aktivnosti koje privlače mali broj

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid., str. 4.

⁸⁵ Ibid.

visoko posvećenih posjetitelja, odnosno gdje turist posebnog interesa odabire aranžman prema svojim preferencijama.

Svake godine pojavljuju se novi trendovi u putovanjima i novi oblici specifičnih vrsta turizma. Jasno je da putovanja i turizam moraju biti održivi za planet, zajednicu i cijeli sektor općenito. S ubrzanim promjenama na turističkom tržištu mijenja se turistička ponuda i potražnja, što znači da sportski, kongresni, ruralni nisu više uobičajene vrste turizma, već su se sukladno zahtjevima turista pojavili i drukčiji kao što su virtualni, *youth* turizam, voloterski turizam, apiturizam, botanički ili turizam baštine i dr. Split ima potrebne predispozicije da razvije razne oblike turizma, premda je potrebno neke i više marketinški promovirati kako bi se svaku promjenu trenda na tržištu sagledalo iz osobnog kutka, bilo da se radi o mladim generacijama koje putuju, etičnosti o turizmu, održivom razvoju turizma, mobilnim aplikacijama i sl., te klasificirati njihove prednosti i mane prilikom direktnog utjecaja na turističke aktivnosti.

Postoje razne vrste turizma kojima se Split može pohvaliti, posebice cikloturizam. Iako Split ima manjka prostora i biciklističke infrastrukture, izvrstan je grad za bicikle. U blizini Splita nalaze se mnogi otoci, rijeke, planine, do kojih se može doći relativno lako, a koji su posebni kad ih se doživi u vožnji biciklom. U Splitu se u zadnjih nekoliko godina povećao interes za biciklima. Počeli su se pojavljivati dućani za iznajmljivanje, prodaju, popravak bicikala, posebice usmjereni prema turistima.⁸⁶ Split ima nekoliko kratkih biciklističkih staza i novu stazu od 11 km. Ona vodi od Ravnih njiva do Zapadne obale i, iako je napravljena tako što je jednostavno smanjena površina za pješake, ipak ukazuje na porast svijesti o biciklizmu u Splitu.⁸⁷ Daljnji razvoj biciklizma, pa čak i pješčenja i hodanja, u Splitu sve više održava razinu manje štetnosti za okoliš te tako pozitivno utječe na održivi razvoj.

Kongresni turizam u Splitu razvija se u modernim prostorima koji omogućuju njegovu uspješnu realizaciju na hrvatskom tržištu. Veliki broj izložbenih i kongresnih centara pridonosi ovom pitanju, kao i konferencijske dvorane, izložbene inicijative i festivali. Također, brojni kongresni hoteli pridonose razvoju i promociji kongresnog turizma u Splitu, a sastanci i skupovi se lako mogu organizirati u većim hotelima, manjim boutique i heritage hotelima, palačama, pa čak i kazalištima i dvoranama sveučilišta.

⁸⁶ Infozona.hr, <http://infozona.hr/news/biciklizam-u-splitu-danas-i-sutra/8456> (preuzeto: 7.7.2023.)

⁸⁷ Ibidem.

Split je i savršena destinacija za obitelji koje traže sunce, more i netaknutu lokaciju za odmor. Jedan od glavnih razloga za kampiranje u Splitu je broj mjesta koja možete posjetiti u jednom putovanju te se kampisti mogu uputiti na organizirane izlete brodom ili trajektom kako bi otkrili spektakularne plaže na mnogim otocima. Stjenovite obale i veliki izbor kampova u Splitsko-dalmatinskoj županiji iznimni su preduvjet naturizma i kamping turizma na ovim područjima kao okvira turizma specijalnih interesa. Tu se također mogu naći avanturističke i sportske ture, posebice sportovi na vodi, ronjenje, šetanje Marjanom, trčanje, tenis na plaži Bene, surfing na plaži Žnjan ili poznati picigin.

Split je i grad gastronomije, što znači da je pogodan za razvoj gastronomskog turizma, uključujući popularnost mnogih konoba koje poslužuju dalmatinske specijalitete i autohtone namjernice domaćih proizvođača. Ono što je zanimljivo je da mnogi dionici uključeni u gastro-turističku ponudu Splita nude obilazak hrane i šetnje s lokalnim prijateljem, koji dijeli priče, povijest i tajne Splita, zajedno s autohtonom dalmatinskom kuhinjom.

Manifestacijski turizam, odnosno turizam događaja u Splitu također je popularan zbog mnoštvo događanja, posebice ljeti. Gotovo je i nemoguće nabrojati sve izložbe, festivale, ljetna kazališta i predstave te poznate manifestacije kao što su Splitsko ljeto, Spli'ski litnji koluri, Dani Dioklecijana, fešta sv. Križa, Proslava blagdana sv. Dujma i Dana grada Splita i dr. Također, u Splitu se mogu naći brojni dućani i suvenirnice, posebice u centru, za *shopping* turizam te casina i kockarnice.

Gotovo je i nemoguće nabrojati sve podoblike i tipove turizma temeljenih na specijalnim interesima, a oni će se u budućem razvoju turizma Splita još više razvijati. Bitno je istaknuti kako se takvi oblici turizma moraju zasnivati na tri glavna iskustva: nagrađivanju, pustolovini i iskustvu učenja. Posebno su novi oblici turizma u Splitu popularni koji sveobuhvatno opisuju nove aspekte društvenih, kulturnih, ekonomskih promjena i diverzifikacije turizma, budući da je sam dolazak u Split i posjet okolici jedan od najučinkovitijih načina istraživanja mjesta i kulture ovog poznatog dalmatinskog grada.

5.3. Potencijali i izazovi valorizacije turističke osnove Splita

Budući da je turizam jedna od najdominantnijih djelatnosti gospodarstva u Splitu, iz toga proizlazi da je budući razvoj njegove turističke osnove prihvatljiv na taj način da ne ugrožava prirodne resurse, lokalno stanovništvo i ostale faktore. Valorizacija i daljnji razvoj turizma u Splitu također mora biti u skladu s uvjetima ekonomske efikasnosti i koristiti pritom raspoložive

resurse. S obzirom da Split ugošćuje svake godine tisuće turista te ima poprilično zavidnu turističku ponudu i potražnju jer je smješten na obali i jedan je od najvećih gradova u Hrvatskoj, poprima i poneke negativne utjecaje navedenog i izazove valorizacije kojima je potrebno sustavno planirati.

Sve negativne posljedice uslijed velikih turističkih kretanja, važno je prepoznati te osvijestiti sve sudionike o potencijalnim negativnim učincima. Većina turista nije niti svjesna šteta koje mogu nastati prilikom masovnog dolaska i boravka turista u destinaciji te ih je zato potrebno na vrijeme informirati i osvijestiti. Velike gužve i „najeзде“ turista zasjenjuju Split, zbog čega je grad tijekom turističke sezone često prenapučen i to stvara probleme domicilnom stanovništvu. Broj turista ljeti je gotovo dvostruko veći te se time premašuje kapacitet nosivosti. Jedan od razloga potencijala valorizacije turističko-resursne osnova je kulturna i povijesna baština pod okriljem UNESCO-a, čiju je važnost potrebno više promovirati.

Potencijali razvoja turizma grada Splita i valorizacije njegovih resursa imaju za cilj pronaći pravu ravnotežu između osiguravanja prihoda za svoje stanovnike, od kojih bi mnogi inače mogli potražiti ekonomsku migraciju, uz očuvanje mirnog ugođaja tišine i lakoće splitske rivijere. Planovi također uključuju razvoj proizvoda usmjerenih na željeni turistički profil, kao što su doživljaji kulture i povijesti grada i degustacije te obilasci OPG-ova. Osim pritisaka maritimnog turizma na okoliš, o čijim se negativnim utjecajima zna najviše, posebno su značajni utjecaji izgradnje objekata sekundarnog stanovanja. Zajednička akcija za zaštitu važnih podvodnih staništa morske trave povećanjem sidrišnih točaka, poboljšanjem infrastrukture za otpad i edukacijom operatera čamaca također je uključena u potencijale razvoja i valorizacije održivog razvoja Splita.

Ono što predstavlja problem održivog razvoja turizma Splita jest da suvremeni turizam obilježava potrošački mentalitet i sve prisutnija opća komercijalizacija vrijednosti. Iako se nastoji turizam afirmirati i graditi na humanističkim etičkim vrijednostima, on sve više biva generator negativnih vrijednosti. Zbog pretjeranog trošenja i brzog načina zarade, turizam Splitu donosi degradaciju i devastaciju. Kao rješenje ovakvom ograničenju nameće se podizanje svijesti lokalnog stanovništva o važnosti turizma i povećanim zanimanjem za segmentiranjem potražnje, ponajviše otvorenjem zelenih hotela, promoviranjem eko-certifikata u turizmu i sl. Isto tako, potencijali za daljnju turističku valorizaciju Splita kriju se boljem reklamiranju grada kao jedinstvenog mjesta, opći nadolazeći turistički trendovi koji uključuju smart tehnologije i digitalizaciju te suradnju s domicilnim stanovništvom.

U cilju zadovoljenja turističkih potreba mnogobrojnih masa turista, Split sve više gubi svoju autentičnost i duh, a što se manifestira kroz njegovu kulturu i stil života lokalne zajednice. Kao i na ostatku Jadrana, kulturne manifestacije su najzastupljenije tijekom ljetnih mjeseci, kada su i najveće navale turista, a svega je maleni dio događanja raspoređen tijekom presotalog dijela godine. To za posljedicu može imati nezadovoljstvo lokalnog stanovništva i stvaranje averzije lokalnog stanovništva prema turistima, koji mogu donijeti mnogo dobrog, ali istovremeno i lošeg, što mogu biti ograničenja i izazovi za turističku osnovu Splita.

Splitska kulturna baština i način života lokalne zajednice sve se više pretvara u svojevrsni suvenir koji se prodaje turistima, a turisti to doživljavaju kao zabavu, a ne neko jedinstveno i posebno kulturno iskustvo, što se također namće kao izazov na buduće stanje održivog turizma u Splitu. Novi izazovi se također mogu pronaći u poboljšanju strukture smještajnog kapaciteta, boljoj infrastrukturi plaža i pristupnih putova, novim informacijskim tehnologijama s kojima se treba biti u stalnom koraku te strateški organiziranim marketinškim kampanjama za privlačenje što većeg broja novih turista i posjetitelja, ali i zadržavanjem starih. Cilj je izgraditi visoku razinu turističke djelatnosti, ali u većem skladu s prirodnim i kulturnim okolišem, kao i osigurati da turizam bude dio rješenja za eksploataciju prirodnih i društvenih resursa koji dominiraju na u Splitu, te ih na konkretan način valorizirati u turističke svrhe.

Potrebno je čak i izvan turističke sezone nuditi više manifestacija i atrakcija koje će privući turiste, posebice u smislu promicanja prirodnih resursa kojima se splitsko područje i ponosi. Preporuke daljnje turističke valorizacije također uključuju provođenje detaljnog istraživanja kako bi se razumjelo što stanovništvo Splita može i želi ponuditi turizmu i što je najvažnije, kako osigurati da se u obzir uzme cijeli niz utjecaja razvoja turizma. Prilike za razvoj proizvoda koje zadovoljavaju trenutne trendove i rast potražnje, kao što su autentična iskustva, rekreacija na otvorenom i aktivnosti za dobrobit, također su u izobilju u svakom od obližnjih mjesta i otoka, stoga ih je potrebno sustavno i planski promovirati i unaprjeđivati.

6. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

Istraživanje koje je provedeno kroz ovaj rad, odrađeno je preko anketnog upitnika koji je bio glavni instrument istraživanja ovog diplomskog rada. Anketni upitnik se sastoji od 14 pitanja od kojih je prvi dio istraživanja proveden kroz teorijska pitanja kao osnova za proučavanje glavne tematike diplomskoga rada. Cjelokupno istraživanje provedeno je detaljnom analizom i istraživanjem zadovoljstva stanovnika Republike Hrvatske u pogledu razvoja turizma i turističke resursne osnove grada Splita, kao i znanje o ponudi i kolika je potražnja za ovom lokacijom kada se gleda lokalno stanovništvo.

Kroz cijelo istraživanje, provodila su se pitanja o mišljenju lokalnog stanovništva koje je ili planira posjetiti grad Split, te koje su prednosti ili nedostaci grada Splita kao odabir lokacije odnosno destinacije koju žele posjetiti.

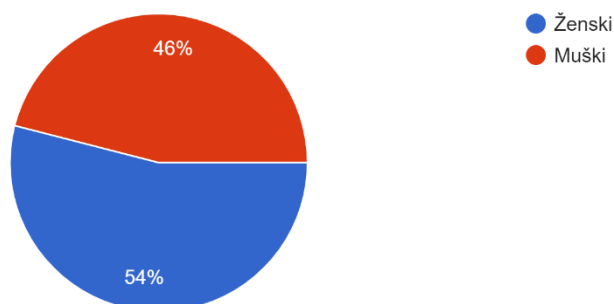
Većina pitanja odnosi se na pitanja s višestrukim odgovorima gdje osim ponuđenih odgovora, ispitanici mogu i nadopuniti i dodati svoje odgovore kako bi istraživanje bilo što reprezentativnije. Osim zatvorenih pitanja, posljednje pitanje odnosi se na otvoreni tip pitanja kojim se pokušava utvrditi razlozi dolaska odnosno posjećenosti ili nedolaska u grad Split kao lokacije odnosno turističke destinacije za ljetovanje. Tim pitanjem, cilj je dobiti slobodne odgovore od strane ispitanika kako bi se najkvalitetnije utvrdile prednosti i nedostaci grada Splita kao turističke destinacije. Sva pitanja bila su obvezna za ispuniti.

U ovom istraživanju odnosno anketnom upitniku, sudjelovalo je 102 sudionika oba spola i različitih dobnih skupina i financijskog stanja. Sudjelovalo je i lokalno stanovništvo koje živi na tom području, ali i sudionici iz ostalih dijelova Republike Hrvatske.

Provedeno istraživanje odvijalo se u periodu od 24. svibnja do 5. lipnja 2023. godine.

Anketni upitnik izradio se pomoću Google obrasca i pomoću provedene analize u nastavku su prikazani grafički prikazi s rezultatima ovog istraživanja, te se na samom kraju istraživanja sam provela zaključak.

Spol:
100 odgovora

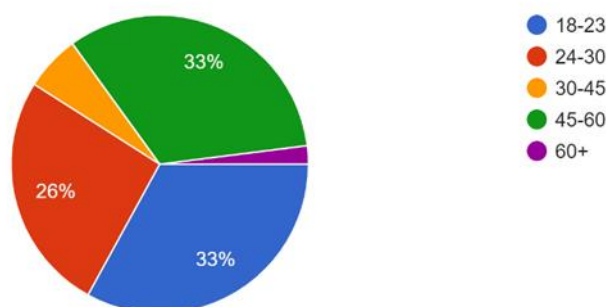

Grafikon br. 1. „Postotak ispitanika na temelju spola ispitanika“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Postotak ispitanika na temelju spola ispitanika prikazuje da je anketa provedena skoro podjednako, to jest da je malo veći udio ženskog spola odgovorio na ovaj anketni upitnik, to jest čak 54%, dok je 46% muškog spola u ukupnom broju ispitanika odgovorilo na ovaj upitnik.

Dob:
100 odgovora

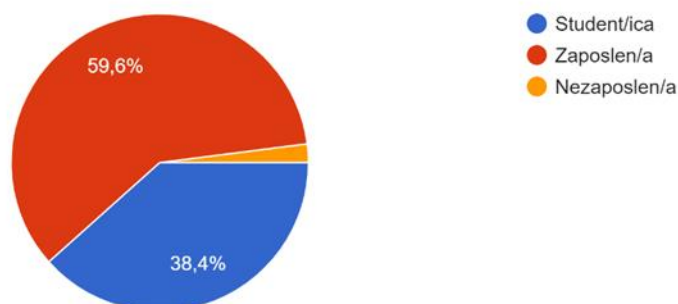

Grafikon br. 2. „Postotak ispitanika na temelju dobne skupine ispitanika“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Postotak ispitanika na temelju dobne skupine ispitanika prikazuje da je najviše ispitanika ovog istraživanja bilo u dobi od 18. do 23. godine te s istim postotkom ispitanici u dobi od 45. do 60. godina, točnije čak 33%, dok je dobna skupina od 24. do 30. godina bila 26% ovog istraživanja, te najmanji postotak prikazuju dobna skupina od 30. do 45. godina te na posljednjem mjestu je dobna skupina 60 i više godina.

Status:
99 odgovora

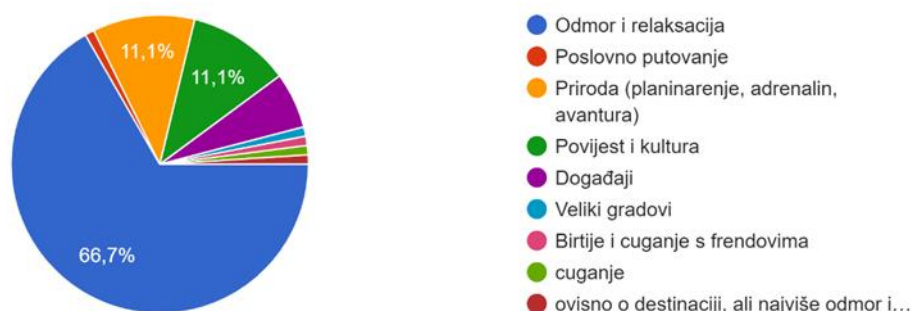

Grafikon br. 3. „Postotak ispitanika na temelju radnog statusa ispitanika“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Postotak ispitanika na temelju radnog statusa ispitanika prikazuje nam da je većina ispitanika koji su odgovorili na ovaj upitnik zaposleno i to čak sa 59,6% od ukupnog broja ispitanika, te druga polovica ispitanika s 38,4% koji su studenti; a najmanji broj ispitanika je nezaposleno.

Što vas najviše motivira za posjet turističkih destinacija?
99 odgovora

Grafikon br. 4. „Što vas najviše motivira za posjet turističkih destinacija“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s jednim mogućim odgovorom ili nadopunjavanjem. Postotak ispitanika na temelju motivacije i razloga putovanja odnosno posjeta turističkih destinacija pokazuje da većinu ispitanika motivira odmor i relaksacija prilikom odabira destinacije za putovanje i to od 66,7%. Osim toga priroda (kao planinarenje, adrenalin,

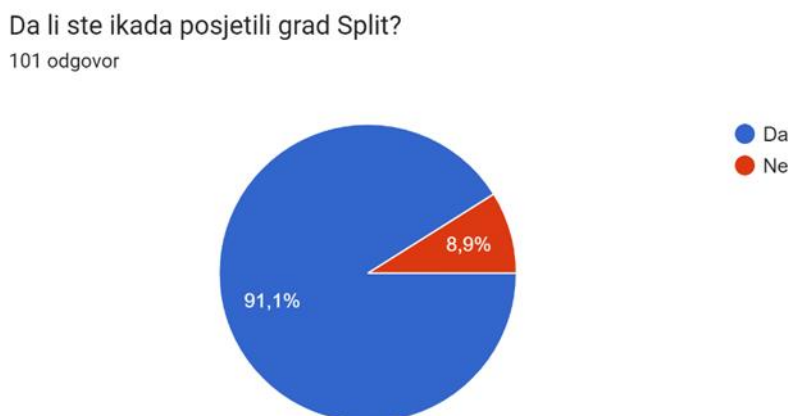
avantura.), povijest i kultura destinacije te događaji u destinaciji su sljedeći u nizu motiviranosti ispitanika.

Grafikon br. 5. „Što vam je najbitnije prilikom odabira turističke destinacije?“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s višestrukim odgovorom/ima ili nadopunjavanjem. Postotak ispitanika na temelju onoga što im je najbitnije prilikom odabira turističke lokacije pokazuje da većina ispitanika smatra da je to lokacija koju će posjetiti i to 66% odgovora, nakon toga slijede Cijene, a to može varirati i ovisi o mogućnostima turista i onome što traže odnosno žele ostvariti u turističkoj destinaciji koju posjećuju (hotel, apartman, restorani, kamp, trgovine ili neka vrsta luksuza). Slijede nam Turističke atrakcije koje se nude u destinaciji kao i Sadržaji u destinaciji kao na primjer događaji, koncerti, event i slično. Ovo pitanje, potvrdilo je prvu istraživačku hipotezu koja se odnosila na održivo upravljanje turističkim resursima koji su među najbitnijima prilikom odabira turističke destinacije te koje povećava kvalitetu turističkog proizvoda i samim time ima utjecaj na cjelokupni turizam određene turističke destinacije.

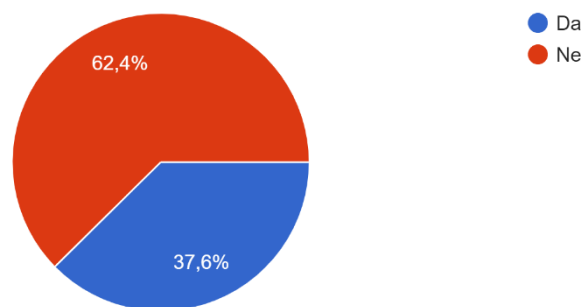

Grafikon br. 6. „Da li ste ikada posjetili grad Split?“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s 2 moguća odgovora. Postotak ispitanika na pitanje da li ste ikada posjetili grad Split, rezultiralo je da je većina ispitanika odgovorila sa Da odnosno da su posjetili grad Split barem jednom u životu i to u 91,1% od ukupnog broja, dok ostalih 8,9% ispitanika nije posjetilo grad Split.

Smatrate li grad Split vodećom turističkom destinacijom u Republici Hrvatskoj?
101 odgovor

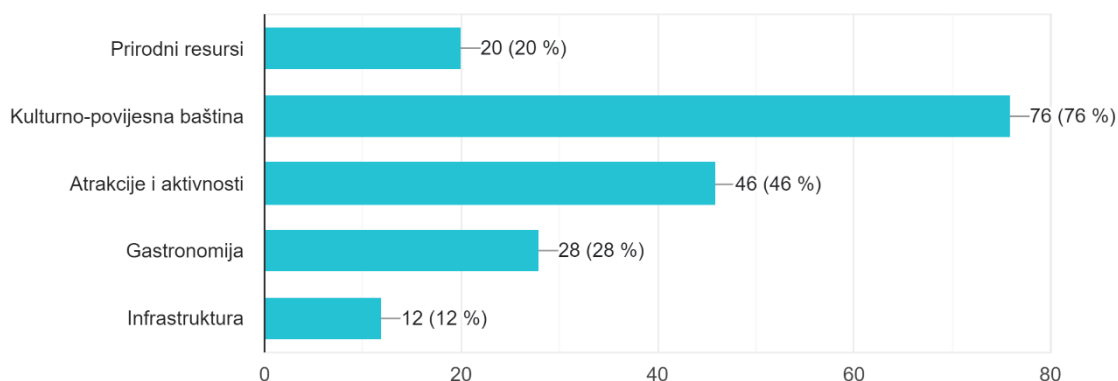
Grafikon br. 7. „Smatrate li grad Split vodećom turističkom destinacijom u Republici Hrvatskoj?“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s 2 moguća odgovora. Postotak ispitanika na pitanje da li ispitanici smatraju grad Split kao vodeću turističku destinaciju u Republici Hrvatskoj. Po priloženom grafikonu, možemo zaključiti da su mišljenja podosta podjenjena odnosno da je 62,4% ispitanika odgovorilo da ne smatra grad Split vodećom turističkom destinacijom i da smatraju da postoje druge ljepše i atraktivnije atrakcije kao vodeće u Republici Hrvatskoj, dok se ostalih 37,6% ispitanika slaže s činjenicom da je grad Split vodeća destinacija turizma u Republici Hrvatskoj.

Što od navedenog smatrate ključnim resursima turističke ponude grada Splita?

100 odgovora

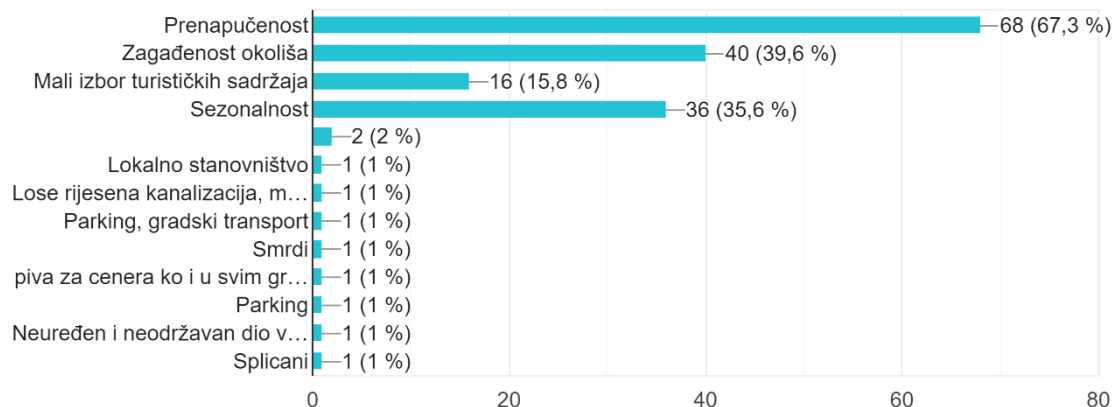
Grafikon br. 8. „Što od navedenog smatrate ključnim resursima turističke ponude grada Splita?“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s višestrukim odgovorom odnosno izborom odgovora. Ono što se smatra kao ključnim resursima turističke ponude grada Splita i to sa 76% odgovora je prvenstveno kulturno- povijesna baština, a odnosi se ponajviše na staru jezgru grada Splita i Dioklecijanovu palaču. Nakon toga slijede atrakcije i aktivnosti koje grad Split kao turistička destinacija nudi i to u 46% odgovora. Definitivno uz to i gastronomija te prirodni resursi i ljepote. Ovim pitanjem, potvrdila se druga hipoteza koja se odnosila na to da lokalno stanovništvo smatra da kulturno-povijesna baština čini veliki dio turističke ponude grada Splita i jedan je od glavnih dolazaka u njega.

Što su po vama najveći nedostaci grada Splita?

101 odgovor

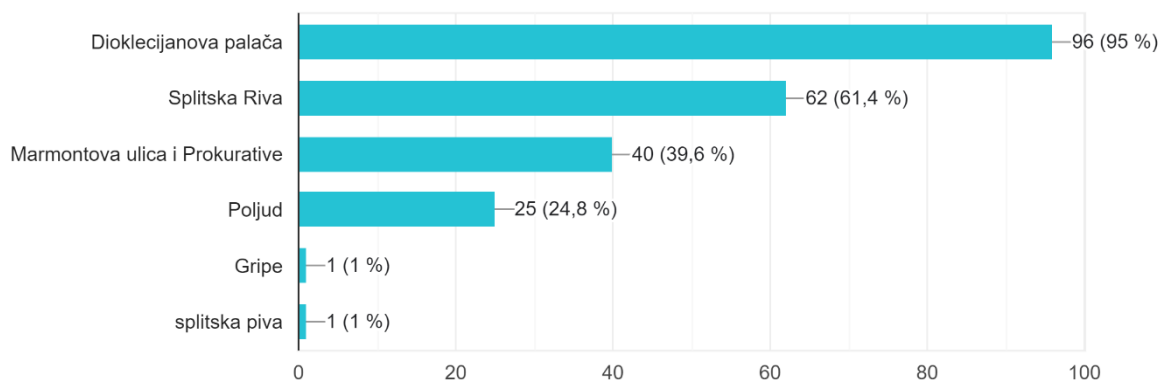
Grafikon br. 9. „Što su po vama najveći nedostaci grada Splita?“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s višestrukim odgovorom odnosno izborom odgovora. Postotak ispitanika na pitanje najvećih nedostataka grada Splita u pogledu turizma, odnosio se na prenapučenost i to čak 67,7% ispitanika, zagađenost okoliša koje je usko vezano i sa prenapučenosti i u ovom istraživanju iznosi 39,6% te sezonalnost koja je 35,6% a odnosi se na trend odnosno sezonu u kojoj je posjećenost jako velika usporedno s ostatkom godine koja „nije turistička“.

Što od navedenog smatrate poznatim kulturno-povijesnim atrakcijama grada Splita?

101 odgovor

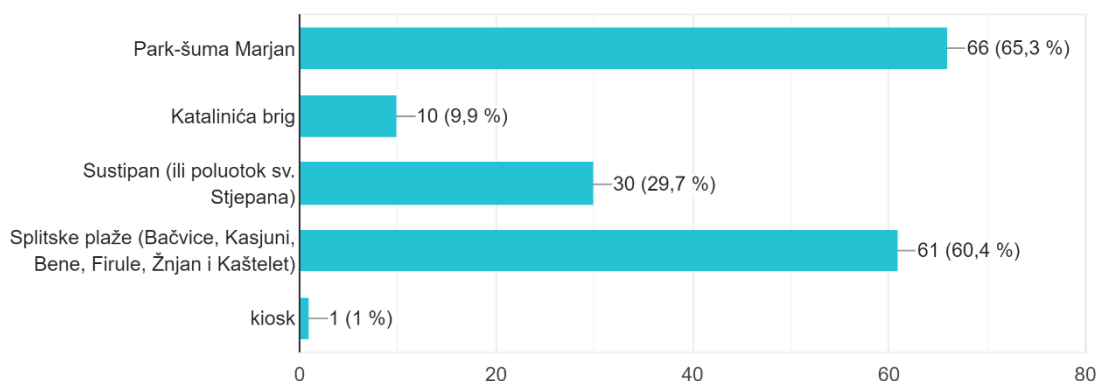
Grafikon br. 10. „Što od navedenog smatrate poznatim kulturno-povijesnim atrakcijama grada Splita?“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s višestrukim odgovorom odnosno izborom odgovora. Postotak ispitanika na pitanje što se od navedenog smatra poznatim kulturno-povijesnim atrakcijama odnosno resursima kojima grad Split kao turistička destinacija raspolaže, pokazuje da je to ponajviše Dioklecijanova palača i to čak 95% ispitanika, Splitska riva s 61,4% te Marmontova ulica i Prokurative s 39,6% odgovora.

Što od navedenih prirodnih atrakcija smatrate najpoznatijima i najprivlačnijima za turiste?

101 odgovor

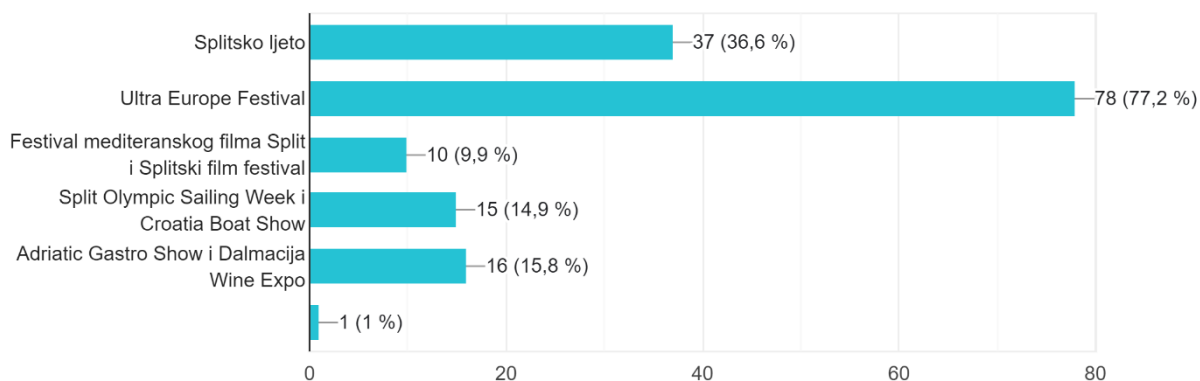
Grafikon br. 11. „Što od navedenih prirodnih atrakcija smatrate najpoznatijima i najprivlačnijima za turiste?“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s višestrukim odgovorom odnosno izborom odgovora. Postotak ispitanika na pitanje što se od navedenih prirodnih atrakcija smatraju najpoznatijima i najprivlačnijima za turiste, odgovorilo je da je to definitivno park-šuma Marjan s 65,3% te Splitske plaže (Bačvice, Kašuni, Bene, Firule, Žnjan i Kaštelet) s 60,4%. Uz to, poznat je i Sustipan odnosno poluotok sv.Stjepana i Katalinića brig.

Koji od navedenih događaja smatrate najpoznatijima u gradu Splitu?

101 odgovor

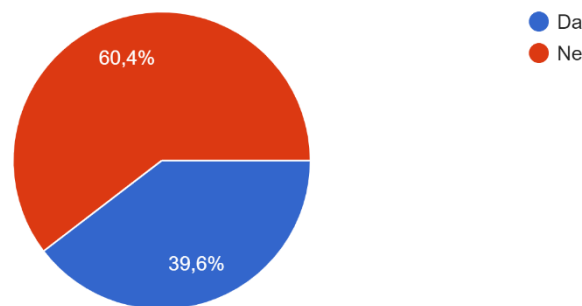
Grafikon br. 12. „Što od navedenih događaja smatrate najpoznatijima u gradu Splitu?“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s višestrukim odgovorom odnosno izborom odgovora. Najveći postotak odgovora na pitanje što od navedenog su najpoznatiji događaji za turiste u gradu Splitu, bila je Ultra Europe Festival koja se održava posljednjih 10 godina u nizu i jedan je od najpoznatijih događaja u Republici Hrvatskoj koji privlači veliki broj stranih, ali i domaćih turista da posjete ovu destinaciju. Nakon Ultra, slijedi i Splitsko ljeto s 36,6% odgovora te Adriatic Gastro Show i Dalmacija Wine Expo sa 15,8%.

Da li biste odabrali Split kao lokaciju za ljetovanje?

101 odgovor

Grafikon br. 13. „Da li biste odabrali Split kao lokaciju za ljetovanje?“

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s ponuđena 2 odgovora. Postotak ispitanika na pitanje da li bi odabrali Split kao destinaciju za ljetovanje odgovorilo je sa 60,4% da ne bi, a 39,6% da bi odabrali. Obrazloženja odgovora se nalaze na sljedećem, to jest, posljednjem pitanju.

Zašto da/ne? (77 odgovora)

Izvor: Anketno istraživanje „Održivo upravljanje turističko-resursnom osnovom destinacije Split“ – diplomski rad, lipanj 2023. godine

Ovo pitanje se odnosi na pitanje s otvorenim odgovorom i na njega je odgovorilo 77 ispitanika. S obzirom na različite odgovore, izdvojila sam neke od najadekvatnijih.

Turisti koji bi odabrali grad Split kao destinaciju za ljetovanje smatraju da:

- Split nudi odličnu zabavu i to posebice zbog Ultra Europe festivala, puno aktivnosti i zanimljivih sadržaja za posjetiti. Grad Split kao drugi najveći grad ima i odlična prometna povezanost s drugim lokacijama. Dio ispitanika nije nikad posjetilo grad Split, stoga bi voljeli. Ispitanici smatraju da Split privlači svojim bogatim kulturno-povijesnim nasljeđem, vrlo dobra povezanost te velika gastronomska ponuda,

- Zato što Split ima jako dobru prometnu povezanost, mnoštvo atrakcija i zanimljivih sadržaja kao što su Splitsko ljeto, Marulićevi dani, sajam cvijeća, sajam vina... ima dosta sportova kao što su planinarenje, skijanje na vodi, streljaštvo itd. Može se posjetiti Park šuma Marjan koja je oaza Splita, puno biciklističkih i pješačkih staza, Split ima jako dobar smještaj i restorane. Sva preporuka! :)

Turisti koji ne bi posjetili grad Split kao destinaciju za ljetovanje su većinom odgovorili sljedeće:

- Smatraju da Split nudi loše plaže za odmor te da ima puno boljih i ljepših gradova/destinacija za ljetovanje. Nedovoljna infrastruktura i premalo prometnica. Savjet: Iseliti luku iz grada po uzoru na Zadar - Gaženica. Veliki broj ispitanika smatra da su puno veće šanse da će posjetiti manja i mirnija mjesta za ljetovanje, te da Split nije grad za odmor i relaksaciju. Smatra ju ga prenapučenim te da nudi malo sadržaja za stariju populaciju.
- Prevelika gužva, previsoke cijene smještaja i hrane, te moguće neugodnosti prema stanovnicima grada Zagreba.
- U RH ima puno ljepših mjesta za posjetiti. Bila sam u Splitu nekoliko puta, no svaki put sam samo jedva čekala otići iz njega. Ne sviđaju mi se niti ljudi niti grad kao takav. Jedino što mi je bilo lijepo kad sam prvi put bila je stara jezgra grada i to je to.
- Volim mirnije lokacije, čišće plaže. Split je grad koji je napravljen na slično kao i Zagreb s puno zgrada, nebodera, a to mi ne privlači kao lokacija za godišnji.

Ovim pitanjem, odbija se treća istraživačka hipoteza koja se odnosi na turističke resurse kao glavni dolazak turista u grad Split gdje se spominje nedovoljna infrastruktura, prenapučenost, nečistoća i premalo sadržaja za različitu populaciju čime možemo zaključiti da Split ne nudi dovoljno dobru ponudu turističkih resursa zbog kojih bi lokalno stanovništvo RH odlučilo posjetiti odnosno ljetovati u Splitu.

ZAKLJUČAK

Split je tipični mediteranski grad koji dominira s atmosferom bučnih ulica, šetnicom punom kafića i opuštenim mještanima koji svake godine ugošćuju mnoge domaće i strane turiste, posebice u jecaju ljetne sezone. Split je također poznat kao dom Dioklecijanove palače, prvorazrednog Arheološkog muzeja, kao i galerije Ivana Meštrovića, koju mnogi smatraju najboljim muzejom umjetnosti u Hrvatskoj. Turističko-resursna osnova Splita počiva na njegovim prirodnim i kulturnim resursima koji dominiraju nad manifestacijama.

Kroz rad je provedena teorijska analiza koja se temelji na teorijskim određenjima održivog razvoja, preduvjetima razvoja turizma grada Splita, gradu Splitu kao turističkoj

destinaciji kroz koju je provedena analiza turističke ponude i potražnje te SWOT analiza. Te na samom kraju uz turističko resursnu osnovu grada Splita u kojoj se definiraju bitni elementi održivog razvoja Splita te mogući daljnji razvoj turizma u Splitu.

Na samom kraju provedeno je empirijsko istraživanje koje je odrađeno preko anketnog upitnika koji je bio glavni instrument istraživanja ovog diplomskog rada. Cjelokupno istraživanje provedeno je detaljnom analizom i istraživanjem zadovoljstva stanovnika Republike Hrvatske u pogledu razvoja turizma i turističke resursne osnove grada Splita, kao i znanje o ponudi i kolika je potražnja za ovom lokacijom kada se gleda lokalno stanovništvo. U anketnom upitniku sudjelovalo je 102 ispitanika oba spola i različitih dobnih skupina i financijskog stanja. Sudjelovalo je i lokalno stanovništvo koje živi na tom području, ali i sudionici iz ostalih dijelova Republike Hrvatske. Provedenim istraživanjem, može se zaključiti da grad Split kao turistička destinacija, većinom ne privlači domaće turiste odnosno stvara podjeljena mišljenja kod različitih dobnih skupina ispitanika. Odnosno, da postoji velika potražnja za gradom Splitom u pogledu turizma, ali s druge strane, da postoje različiti faktori zbog kojih, druga skupina ispitanika smatra da on nije relevantan konkurent odnosno turistička destinacija u odnosu na druge konkurentne destinacije na tržištu.

Dobiveni rezultati trebali bi se koristiti kao smjernice za održivi rast i razvoj turizma u gradu Splitu kako bi se na adekvatan način održao i poboljšao imidž destinacije. Može se zaključiti da je ostvareno istraživanje na koje se temeljio ovaj rad te da su testirane postavljene hipoteze. Kao jedan od najčešće spomenutih problema bila je glavna Splitska luka odnosno riva za koju se smatra da bi bilo poželjno ju preseliti na drugi dio grada, kako bi sami centar odnosno stara jezgra bila što privlačnija. Također, konstantno unaprijeđenje infrastrukture te turističke ponude događaja i sadržaja koje ova destinacija nudi. Po prvoj hipotezi zaključeno je da se potvrđuje hipoteza za održivo upravljanje turističkim resursima grada Splita koji povećavaju kvalitetu turističkog proizvoda u pogledu turizma i održivog razvoja. Sljedeća hipoteza koja se nadovezuje na prvu hipotezu je da lokalno stanovništvo smatra da kulturno-povijesna baština čini veliki dio turističke ponude grada Splita i jedan je od glavnih dolazaka u njega. Posljednja hipoteza u kojoj se smatra da su turistički resursi glavna motivacija dolaska turista u grad Split se odbija jer je veći dio ispitanika odgovorio da ne bi odabrali grad Split kao lokaciju za ljetovanje s čime se može zaključiti da turistički resursi nisu dovoljno razvijeni da bi lokalno stanovništvo odabralo ovu turističku destinaciju.

LITERATURA

KNJIGE:

Appleyard, B. et. al: 50 godina Splita 3 – ulice, kvartovi, stanovnici: zbornik manifestacije, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije, Split, 2021.

Baretić, R. i Ivanišević, I.: Split za početnike: abeceda grada, Znanje, Zagreb, 2015.

Belamarić, J.: Split: povijest, kultura, umjetnost, prirodne ljepote, Turistička naklada, Zagreb, 2002.

Belamarić, J.: Split: turistička monografija – povijest, kultura, umjetnost, prirodne ljepote, Turistička naklada d.o.o., Zagreb, 2011.

Bjelica, A. et. al.: Održivi razvoj turizma, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2005.

Bregant, Lj.: Split: nezaobilazne znamenitosti: sights to remember, Mozaik knjiga, Zagreb, 2015.

Buljan, M.: Politička povijest Splita: od 1918. do 1941., Leykam international, Zagreb, 2022., str. 30.

Gavranović, A.: Mediji, turizam, javnost : uvijek nedovršena, nanovo ispričana priča, 2. izd., Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, 2015.

Geić, S.: Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split, 2011.

Golja, T.: Odabrane teme suvremenog menadžmenta u kulturi i turizmu, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, 2017.

Gržinić, J.: Međunarodni turizam, 2. izmijenjeno i dopunjeno izd., Sveučilište Jurja Dobrile : Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Pula, 2022.

Herceg, N. et .al.: Okoliš i održivi razvoj = Environment and sustainable development, Synopsis, Zagreb, 2013., str. 259.

Kečkemet, D.: Stari Split od kantuna do kantuna, AGM, Zagreb, 2009.

Kečkemet, D.: Utvrde Splita, Naklada Bošković: Muzej grada Splita, Split, 2020.

Koprek, I.: Održivi razvoj, ekologija i poslovna etika, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2019.

Kušen, E.: Turistička atrakcijska osnova, Institut za turizam, Zagreb, 2002.

Majdandžić, Lj.: Obnovljivi izvori energije: energetske tehnologije koje će obilježiti 21. stoljeće: mudra i razumna uporaba energije, Graphis, Zagreb, 2008.

Marinković, V. i Hraste, K.: Diocletian's Palace and the medieval core of the City of Split: manual for built heritage maintenance and disaster risk management, Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb, 2022.

Vilogorac, I.: Splitske crkve: spomenička baština, Ex libris, Split, 2005.

ČASOPISI:

Timur, S.: Održivi urbani turizam: stajališta nositelja interesa, Turizam, Vol. 51., No. 2, Održivi turizam u gradovima, 2003. str. 120.

ČLANCI:

Ahmed, A. i McQuaid, R. W.: Entrepreneurship, management, and sustainable development, World Review of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development, Vol. 1., No. 1., 2005., str. 6-30.

Emas, R. Emas, R.: The concept of sustainable development: definition and defining principles, Brief for GSDR, 2015., str. 2+1-3.

Gareis, R., Huemann, M., Martinuzzi, A., Weninger, C. i Sedlacko, M.: Project management and sustainable development principles, Project Management Institute, 2013.

Higgins-Desbiolles, F.: Sustainable tourism: Sustaining tourism or something more? Tourism Management Perspectives, Vol. 25, 2018., str. 157-160.

Holden, E. i Linnerud, K.: The sustainable development area: satisfying basic needs and safeguarding ecological sustainability, Sustainable Development, Vol. 15., No. 3., str. 174-187.

Knezevic, R.: Contents and assessment of basic tourism resources, Tourism and Hospitality management, Vol. 14., No. 1., 2008., str. 79-94.

Kušen, E.: A system of tourism attractions, *Tourism: An international interdisciplinary journal*, Vol. 58., No., 4., 2010., str. 409-424.

Murphy, P., Pritchard, M. P. i Smith, B.: The destination product and its impact on traveller perceptions, *Tourism management*, Vol. 21., No. 1., 2000., str. 43-52.

Siva, V., Gremyr, I., Bergquist, B., Garvare, R., Zobel, T. i Isaksson, R.: The support of Quality Management to sustainable development: A literature review, *Journal of cleaner production*, Vol. 138, 2016., str. 148-157.

Tikvić, I. et. al.: Procjene usluga šumskih ekosustava i općekorisnih funkcija šuma park šume Marjan u Splitu, *Šumarski list*, Vol. 141., No. 5-6., 2017., str. 277-284.

Woo, Y. L., Mokhtar, M., Komoo, I. i Azman, N.: Education for sustainable development: A review of characteristics of sustainability curriculum, *OIDA International Journal of Sustainable Development*, Vol. 3., No. 8., 2012., str. 33-44.

INTERNET IZVORI:

Day Trips, www.daytripsfromsplit.com/national-parks-from-split-croatia/ (27.6.2023.)

Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (29.6.2023.)

Grad Split, <https://split.hr/o-splitu/o-gradu> (26.6.2023.)

Infozona.hr, <http://infozona.hr/news/biciklizam-u-splitu-danas-i-sutra/8456> (7.7.2023.)

International Institute for Sustainable Development, www.iisd.org/mission-and-goals/sustainable-development (12.5.2023.)

Splitsko-dalmatinska županija, www.dalmacija.hr/zupanija/informacije (26.6.2023.)

Turistička zajednica grada Splita, <https://visitsplit.com> (26.6.2023.)

Turistička zajednica Splitsko-dalmatinske županije, www.dalmatia.hr (29.6.2023.)

WHO, www.who.int/health-topics/sustainable-development#tab=tab_1 (12.5.2023.)

OSTALO:

Grad Split: Službeni glasnik Grada Splita, Split, 2009., Broj 31., Dostupno na: www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=4437&PortalId=0 (28.6.2023.)

Grad Split: Lokalni plan provedbe Agende 2030 za održivi razvoj, Zagreb: Urbanex, 2019., str. 3., preuzeto s: <https://split.hr/> (3.7.2023.)